

اياز قادري

سوره سنڌي ادب

صاحب خان سوره: ميراثي

Cell No: 0344 3919786

0300 3404488

زُلفِ اياز

اياز قادري

قادري قلم قبيلو
ڪراچي / لاڙڪاڻو
2007ع

زلف اياز

ڪتاب:

زلف اياز

شاعر:

اياز قادري

ڪمپوزر:

نظر حسين ملاح

پهريون ڇاپو:

آگسٽ 2007ع

ڇپائيندڙ:

قادري قلم قبيلو، لاڙڪاڻو

مٿي:

100/=

مٿي جو هنڌ:

ذوالفقار علي قادري

پنجين ڪمرشل اسٽريٽ، ڊفينس فيز 4

ڪراچي

فون نمبر: 5887643 5895284

رابطيل ڪتاب گهر اسٽيشن روڊ، لاڙڪاڻو

ستاء

5 بہ اکر

7 حمد، نعت ۽ سلام

17 غزل

73 مومل راڻو منظوم ناٽڪ

83 نظم

131 دوها ۽ بيت

141 وايون

ڪلاسيڪي روايت جو تسلسل

اياز قادريءَ جي فن ۽ شخصيت تي لکڻ ۽ ڳالهائڻ لاءِ اهڙو ماڻهو گهرجي جيڪو مجموعي ڪارڪردگيءَ جي حوالي سان ڪانئس مٿيو هجي. بظاهر هڪ استاد پر حقيقتاً تمام گهرو انسان، جنهن نه ڪنهن کي ڏکايو، نه ڪنهن کان ڪجهه گهريائين. نه سياست واري ٿون ٿان، نه ڪوڙي پيلستيءَ جي خواهش، نه وري ڪودهمان. صاف سڌو ٿرو ۽ ڪرو، قول ۽ فعل ۾ هڪ، تحرير ۽ تقرير ۾ ساڳو، جهڙو اندر تهڙو ٻاهر، جيڪو چيائين ڪري ڏيکارين. عالم، فاضل، عامل ۽ ڪامل، حسب نسب ۾ فقيري، عجز ۽ انڪساري، پلا جنهنجي سرشت ۾ ڇهن نسلن کان رت رتيل هجي، جنهن جا ابا ڏاڏا، بلڪ ڇهه ئي پيڙهيون علم ۽ ادب جو قلم ڪنيون بيٺيون هجن، ٽي صاحب ديوان شاعر ورثي ۾ مليل هجن ۽ جنهن اکيون مشاعرن جي مهڪ ۾ کوليون هجن، ان تي لکڻ لاءِ واقعي اهڙو ماڻهو گهرجي جنهن جي پس منظر تي گهٽ ۾ گهٽ اهڙا چٽ چٽيل هجن، ابتدا ۾ ڪجهه ماڻهن کي چيم پراهي منهنجي توقع کان ننڍا ماڻهو نڪتا.

ان حوالي سان هيءَ هڪ حقيقت آهي ته اسانجا ادبي نقاد تبصري نگار ڇاڪي، جي ڏاند وانگر مخصوص نقطه نظر تحت هڪ محدود دائري ۾ لهندا رهيا آهن، جنهن ڪري ڪيترين ئي قدا آور علمي ادبي شخصيتن سان انصاف نه ٿي سگهيو، جن ۾ محترم اياز حسين قادري، جونالو سرفهرست آهي، سندس حق ۾ انصاف پسندي جو مظاهرو چوند ٿي سگهيو؟ اهو ڪنهن اڪيلي فرد جو سوال ناهي، بلڪ ان کي ”اهليت جو احتجاج“ سمجهڻ گهرجي ۽ اهو احتجاج اڌ صديءَ تائين فقيري مزاج جي

تابع رهيو.

محترم اياز حسين قادريءَ جي علمي ادبي خدمتون جي حوالي سان وڏا تفصيل ڄاڻائي سگهجن ٿا پر سندن ئي خاندان جي فرد هئڻ جي ناتي منهنجي حوالي سان اهو عمل وري به خود سرائي ليکيو ويندو، تنهن ڪري مان ان کان پاسو ڪندي سائين اياز قادريءَ جي هن شعري مجموعي بابت مانائتن پڙهندڙن سان مختصر ويچارونڊڻ تي ئي اکتفا ڪندس.

مونکي اهو چوندي ڪا به هڪ محسوس نٿي ٿئي ته ”زلف اياز“ ۾ شامل شاعري ڪلاسيڪي روايت جو خوبصورت تسلسل آهي، هن مجموعي ۾ شامل گهڻي شاعري 40 ۽ 50 واري ڏهاڪي ۾ سرجي وئي جنهن کي پڙهي ڪري اڄ به ائين محسوس ٿئي ٿو جڏهن اها پهريون ڀيرو منظر تي آئي هجي!

غزل جي ترويج ۽ ترقيءَ لاءِ قادري خاندان جون خدمتون روز روشن جيان عيان آهن ٿي پر ”زلف اياز“ جي مطالعي کان پوءِ لامحالہ مڃڻو ٿو پوي ته قادري قلم قبيلي جي ذميداريءَ ”نظم“ سان به واه جو انصاف ڪيو آهي. ان سلسلي ۾ سندس ”منظوم“ ڊرامي (نظم) ”مومل راڻو“ کي هڪ سگهاري مثال طور پيش ڪري سگهجي ٿو. انهي خوبصورت ڊرامي کي سنڌ جي مکيه شعين ۾ پوري اهميت سان پيش ڪرڻ جي تجويز به زير غور آهي.

وڏڙن جي ملهائڻ وڪرن کي قدردانن آڏو آڻڻ جون ڪوششون جاري آهن. سائين اياز حسين قادري جو هيءُ شعري مجموعو پڻ ان سلسلي جي ڪڙي آهي، اميد ته اوهان کي پسند ايندو.

ذوالفقار علي قادري

49/1 پنجين ڪمرشل

اسٽريٽ،

ڊفينس فيز 4، ڪراچي

حمد
نعت
ع سلام

منهنجو خدا

(طرح: ڪشتي بحر الم ۾ ناخدا منهنجو خدا)

آھ ھر گمراھ جي لڏ رھنما منهنجو خدا،
مئل راھ ھذا رب العلي منهنجو خدا.

ناھ ھو محدود ڪنھن ھڪ لاءِ پر سڀ لاءِ آھ،
تو چوي سڀڪو ته آ منهنجو خدا منهنجو خدا.

ڪنھنڪي ڏٺي تو آڳ ۾ ڪنھن کي تو پٿر ۾ ڏٺي،
آھ رزاق دو عالم ڪبريا منهنجو خدا.

ساحل خوشنودگيءَ تي جلد رسندس چو جو آھ
ڪشتي بحر الم ۾ ناخدا منهنجو خدا.

ڪين ڪي جي داد تو وٽ دلريا منهنجو ٿيو،
آھ آخر داور روز جزا منهنجو خدا.

تو جي رخ ٿيري ڇڏيو، دنيا به جي مونکي ڇڏيو،
ڇا ڇڏي ڏيندو مٺا مونکي پلا منهنجو خدا.

عمر گذري آ وئي ڏوھن گناھن ۾ سڄي،
بخش عاصي، جي ڪندو ھر ھڪ خطا منهنجو خدا.

آھين تون تقويٰ تي نازان ھاڃو انجي تي "اياز"
آھ بخشگار بيحد زاھدا منهنجو خدا.

*

نعت رسول

بشر آهر ليڪن جو نور خدا آ.
 اهو مصطفيٰ آ، اهو مصطفيٰ آ.
 سڄو جڳ معطر معطر ويو ٿي.
 در مصطفيٰ کان ڇا آئي صبا آ.
 نه دنيا جي طالب، نه جنت جي خواهان.
 محمد تي هيءَ دل، فدا آ فدا آ.
 نه امت جي پيڙيءَ کي آهر لوڏو.
 جنهن جو رسول خدا ناخدا آ.
 جو آيو سوالي، ويو سو نه خالي.
 غريبن فقيرن جو حاجت روا آ.
 اهو درد دل آهر دل کان به پيارو.
 محمد جنهن درد دل جي دوا آ.
 ڪري ڪيئن سگهي ڪوئي تعريف ان جي.
 ثناخوان خدا جنهن جو صبح و مسا آ.
 ڏهاڙي قيامت جي ڏسندا، هو چوندا:
 ڇڏيو هن کي منهنجي هيءَ در جو گدا آ.
 نڪيرين پنجن ڇا آندءَ قبر ۾.
 مان چوندس محبت حبيب خدا آ.
 "اياز" آهر بيشڪ، غلام محمد.
 نه عابد، نه زاهد، نڪي پارسا آ.

(3 مئي 1971ع تي ريڊيو پاڪستان حيدرآباد ۾ منعقد ٿيل نعتيه
 مشاعري لاءِ لکيو ويو).

نعت رسول

محمد نور حسن ڪبريا آ
رضا تي حق محمد جي رضا آ.

سهارو بي سهارن جو محمد
پليل انسانيت جو رهنما آ.

بشر کان ڪيئن ٿئي تعريف انجي
ڪٿي واکاڻ جنهن جي خود خدا آ.

اسان آهيون گدا سڀ انجي درجا
محمد بادشاهه دو سرا آ.

سوالي هن جي درٿان ويونہ خالي
محمد صاحب جود و سخا آ.

گناهن جو نہ آهي خوف مونکي
محمد شافع روز جزا آ.

اها دل آه روشن صبح چنڊ کان
نبيءَ جي عشق جي جنهن ۾ جنا آ.

محمد جو زبان تي ورد آهي
سندس نالو رکيو دل جي دوا آ.

"اياز" ان جي عنايت جو آ طالب
محمد جيڪو محبوب خدا آ.

*

نعت رسول

محور فضل مصطفيٰ تون آن
هاديء منزل هدي تون آن.

توسان انسانيت کي شان مليو
ساري عالم جو پيشوا تون آن.

تنهنجي آئي وئي مڪفر جي اوندهه
جنهن سان روشن آجڳ، ضياء تون آن.

جنهن سان بيدار ٿيو جهان سارو
سو پڙاڏو، ندا، صدا تون آن.

رهنما جي پٺيان مان ڇو ڏوڙان
رهنمائن جو رهنما تون آن.

دان در تان وٺن ٿا سڀ تنهنجي
مالڪ شاهه ۽ گدا تون آن.

تون غريبن جو پرڄملو آهين
مظفر رحمت خدا تون آن.

جي خدا جو حبيب تون آهين
منهنجي من جي به مدعا تون آن.

ڪين مڙيو مون ڪڇ سوا ڪڇم آ
مون خطاڪار جي شفا تون آن.

آ گناهن جي بحر ۾ لڏل
منهنجي پيرڙي جو ناخدا تون آن.

درد مونکي ڪو لادوا آهي
لادوا درد جي دوا تون آن.

جھول خالي "اياڙ" جو آهي
صاحبِ جود ۽ سخا تون آن.

توسان الفت جو ڇا بيان ڪريان
ابتدا تون ۽ انتها تون آن.

(نوٽ هي نعت 29 سيپٽمبر 1975ع تي ڪراچي ريڊيو مشاعري ۾ پڙهي وئي جنهن ۾ تاجل بيگم، شعبان بخت، محمد جمن هالو نواز عبي سوڙ، عبدالحليم جوش ۽ شمشير الحيدري به هئا).

سلام

السلام اي فاطمه جا ناز پرور يا حسين
اي نبي جا لاڏلا نور پيمبر يا حسين!

دشمنن جا ها هزارين زخم تنهنجي تن مٿي
هو تڏهن پي تنهنجي لب تي شڪر شاڪر يا حسين.

تنهنجي سامهون تنهنجا ٻچڙا ٿي ڪنا پر صبر هو
ڪين ٿيندو ڪنهن کان اهڙو صبر صابر يا حسين.

ٿي اڃا شادي نه پوري، گهوٽ قاسم ويو ڪسي
آ نسورو غم الم ۽ ڏک جو دفتر يا حسين.

مشڪ پاڻيءَ جي ڀرڻ عباس ويو سوئي فرات
پر نه وريو فوج دشمن مان غضنفر يا حسين.

دشمن دين جي هٿان سو پڙ مٿي پرزا ٿيو
جو محمد جي هو صورت نيڪ اکبر يا حسين.

ڪيترن ڏينهن جو پياسو تنهنجي هنج ۾ ٿيو شهيد
ظالمن جي تير سان معصوم اصغر يا حسين.

تنهنجا پاڻر تنهنجا ساٿي ٿي ويا سڀئي شهيد
ٿي ويو ميدان ڪربل خون ۾ تر يا حسين.

آسمان روئڻ لڳو ڳوڙها وهايا ٿي زمين
تنهنجي گردن تي هليو جنهن وقت خنجر يا حسين.

جيڪي ڪجهه هو نافلي پر سو ويا ظالم لني
ڪين ڪي باقي بچي زينب جي چادر يا حسين.

تنهنجي ڏک پر آهراک انس و ملڪ جي اشڪبار
تنهنجو غم ۽ تنهنجو ماتر آهر گهر گهر يا حسين.

*

غزل

(طرح: ڪاغذي آ پيرهن هر پيڪر تصوير جو)

ڪاغذي آ پيرهن هر پيڪر تصوير جو
۽ نٿو هئجي ڪڏهن ٻي دست دامن گير جو.

ناصرها نام خدا چڏ مونکي منهنجي حال تي.
عشق جي تقدير سان ڪم ڪين آ تدبير جو.

گرچہ مسلم آهيان پر دل تہ ڪافر ٿي وئي.
نقش چٽجي آ ويو ان تي بت بي پير جو.

چشم ميگون کي ڏسي مدهوش اهڙو ٿي ويس.
سڀ چوڻ مونکي لڳا هي لائق آ تمير جو.

جسم جي پيڇري منجهان ويندو اڏامي مرغ روح.
پيچ دلبر تو ڪڍيو جي زلف جي رنجير جو.

عشق تمنجي ۾ گل رهي ٿو چاڪ دامن دائما
باغ ۾ گل جو ۽ هر ۾ عاشق دلگير جو.

آب اکين جو ڏنم ۽ دل جي ٽڪرن کي هنيم
سر ڏئي پورو ڪيم ڪم عشق جي تعمير جو.

رات ٻي روڻ لڳي ۽ آسمان گردش ۾ ٿيو
ٿيو اثر هي آه منهنجي نالو شبگير جو.

هو به ديوانن جيان جمنگل ۾ آيو آ "اياز"
نيٺ ظاهر ٿيو نتيجو آه جي تاثير جو.

(طرح: پنهنجي هستي تي بشرکي ناز آھ)

جي عزيز و يار مون مان ساز آھ
چا ڪندو ڪو غير جي ناساز آھ.

چنڊ جيئن آ سونھن ۾ تارن کان وڌ.
هو حسين ۾ ائين ممتاز آھ.

جنھن تي هن جي پئي نظر سوڻيو شڪار.
هو چڙين دلين جي لئي شهباز آھ.

قبر مان مرڻا اٿيا ٿاڙي ڪفن.
هن جي ٺوڪر جو اهو اعجاز آھ.

ڪين ڪو پھتو خدا مان عشق ري.
عاشقن جو عرش تي پرواز آھ.

تو ٿران در در مان ديوانن جيان.
عشق جو يارو اهو آغاز آھ.

هيءُ ۽ هو، دنيا وڃي ٿي خاڪ جهٽ.
اهڙي منهنجي آھ آتشباز آھ.

خاڪ آھين خاڪ ٿيندين پر "اياز"
پنهنجي هستيءَ تي اجايو ناز آھ.

(طرح: مطلب جي آه دنيا مطلب جا يار آهن)

مشغول دخت رز سان جي بادخوار آهن.
مسجد چڙي سي آيا پرهيزگار آهن.

حسن و شباب تائين هر ڪنهن جو عشق آهي.
مطلب جي آه دنيا مطلب جا يار آهن.

سڪ پر آ سائي هرڪو. ٺڪ پر نه ٺڪوئي آهي.
آهي خزان ته پن پي ٿاريءَ کان ڌار آهن.

جي ڪين ڪي اچي ٿو سمن کي ڪم ٻيو ڪو.
دلين ٿو پر ڏاڏا هو هوشيار آهن.

ڪارا ڪڪر اچن ٿا نچندا جي آسمان کان.
دوش هوا تي چڻ سي سمي جا وار آهن.

جنهن ڏينهن کان ٿيو آ توساڻ عشق دلبر!
دل منهنجي تي غمن جا چانيل غبار آهن.

فرقت پر تنهنجي هر دم ايڏو رٿان ٿو گويا.
چشم مان منهنجي جاري خود آهشار آهن.

آمد ڏسي سندس مان مرگان وچايون ره پر
رستو مٽي چيائين: رستي پر خار آهن.

رحمت رحيم جي ٿي سائل "اياز" سڀ ٿيا
اميدوار عاصي، پرهيزگار آهن.

(طرح: جا اهي صدمو سمي سا دل ڪٽي)

جي ڏسي ٿو تڙپندو پسل ڪٽي.
ته به ٿئي ٿو رحم لاءِ مائل ڪٽي.

مير تريءَ تي ٿا ڪٽي عاشق گمن.
هر ڪنهن کان ٿا پڇن: قاتل ڪٽي.

هن جي در تي جو ويو فرجي ويو.
دل ڦرائڻ ري وري سائل ڪٽي.

لور زخمن تي ٿو هرڪي هو سدا.
عاشقن کي آه هو غافل ڪٽي.

دخت رزمان خوب ڪسرون سڀ ڪيون
جي ٿئي ان سان ڪڏهن محفل ڪٽي.

سر ڏيان نذرانو جيڪر پر "اياز"
آه هي محبوب جي قابل ڪٽي.

هن جي چمري تان هٽي جنهن وقت ويو ڪارونقاب.
شهر کان تنهن وقت ڪڪرن ۾ چپي ويو ماهتاب.

حسن دلبر جي ڪري، دنيا کي آهي عز و شان.
آه رونق باغ کي جي ٿو ٿئي پيدا گلاب.

آڳ فرقت آ جلائي جسم جي هر تار تار.
آب چشمن مان سُڪي ويو ۽ جلي دل ٿي ڪباب.

عشق هن جو منهنجي دل ۾ روز ٿو وڌندو رهي.
وقت گذرڻ سان ٿئي ٿو تيز تر ڪمنو شراب.

سور سختين کان پگين جي ڪين ملندڙين محب سان.
ڪين خاڻ جي سَهڻ رِيءُ ٿو ٿئي حاصل گلاب.

تار اشڪن جي سان مان ڪهڙا سبي ڪهڙا مِبان.
چاڪَ مرگان جا ڏنل دل کي ٿيا جي بي حساب.

اڄ اچي مل پو متان پڇتائين تون ويٺو "اياز"
آه جلدي ختم ٿيڻو هي حياتيءَ جو خُباب.

‘فتح ثریبہ صمدی صمدی صمدی’

وہم واندی کے ضمنی پیگرم

اسی بیکار خندی صبرِ کرم سے۔

پریسار ریل ہے جو یہ بھی ہے۔

فلسفې بحثې يو ځای داسې نه

قصیدہ کی مجموعہ میں ۱۰۰۰ شعر ہیں۔

— ۱۱۰ —

المجلس الأعلى للدراسات والبحوث

ایں زمیں بہت سی درختیں ہیں

وَقَدْ كُنَّا مِنْ أَفْوَاجٍ

ملل القضي في يومه من رمل

کمر نہ جبر سے ملے جو تھمے

"ایاز" ج۔ ح۔ جی۔ فیاض مراد

تون لاهي ساء جو سانگي ۽ ٻيلي

وصار گی جی نہ ٹھیکار مر لے۔

مستائين چور تي ٿيندي رهي ڀاءُ دلچسپ

دوا تھی اح دل بیچار مر قہ۔

مٽي عاشق جي رسوا ٿيڻ تي

٢٦

٣١

٣٢

٣٣

٣٤

٣٥

٣٦

٣٧

٣٨

٣٩

٤٠

٤١

٤٢

٤٣

٤٤

٤٥

٤٦

٤٧

٤٨

٤٩

٥٠

٥١

٥٢

٥٣

٥٤

٥٥

٥٦

٥٧

٥٨

٥٩

٦٠

٦١

٦٢

٦٣

٦٤

٦٥

٦٦

٦٧

٦٨

٦٩

٧٠

٧١

٧٢

٧٣

٧٤

٧٥

٧٦

٧٧

٧٨

٧٩

٨٠

٨١

٨٢

٨٣

٨٤

٨٥

٨٦

٨٧

٨٨

٨٩

٩٠

٩١

٩٢

٩٣

٩٤

٩٥

٩٦

٩٧

٩٨

٩٩

١٠٠

١٠١

١٠٢

١٠٣

١٠٤

١٠٥

١٠٦

١٠٧

١٠٨

١٠٩

١١٠

١١١

١١٢

١١٣

١١٤

١١٥

١١٦

١١٧

١١٨

١١٩

١٢٠

١٢١

١٢٢

١٢٣

١٢٤

١٢٥

١٢٦

١٢٧

١٢٨

١٢٩

١٣٠

١٣١

١٣٢

١٣٣

١٣٤

١٣٥

١٣٦

١٣٧

١٣٨

١٣٩

١٤٠

١٤١

١٤٢

١٤٣

١٤٤

١٤٥

١٤٦

١٤٧

١٤٨

١٤٩

١٥٠

١٥١

١٥٢

١٥٣

١٥٤

١٥٥

١٥٦

١٥٧

١٥٨

١٥٩

١٦٠

١٦١

١٦٢

١٦٣

١٦٤

١٦٥

١٦٦

١٦٧

١٦٨

١٦٩

١٧٠

١٧١

١٧٢

١٧٣

١٧٤

١٧٥

١٧٦

١٧٧

١٧٨

١٧٩

١٨٠

١٨١

١٨٢

١٨٣

١٨٤

١٨٥

١٨٦

١٨٧

١٨٨

١٨٩

١٩٠

١٩١

١٩٢

١٩٣

١٩٤

١٩٥

١٩٦

١٩٧

١٩٨

١٩٩

٢٠٠

٢٠١

٢٠٢

٢٠٣

٢٠٤

٢٠٥

٢٠٦

٢٠٧

٢٠٨

٢٠٩

٢١٠

٢١١

٢١٢

٢١٣

٢١٤

٢١٥

٢١٦

٢١٧

٢١٨

٢١٩

٢٢٠

٢٢١

٢٢٢

٢٢٣

٢٢٤

٢٢٥

٢٢٦

٢٢٧

٢٢٨

٢٢٩

٢٣٠

٢٣١

٢٣٢

٢٣٣

٢٣٤

٢٣٥

٢٣٦

٢٣٧

٢٣٨

٢٣٩

٢٤٠

٢٤١

٢٤٢

٢٤٣

٢٤٤

٢٤٥

٢٤٦

٢٤٧

٢٤٨

٢٤٩

٢٥٠

٢٥١

٢٥٢

٢٥٣

٢٥٤

٢٥٥

٢٥٦

٢٥٧

٢٥٨

٢٥٩

٢٦٠

٢٦١

٢٦٢

٢٦٣

٢٦٤

٢٦٥

٢٦٦

٢٦٧

٢٦٨

٢٦٩

٢٧٠

٢٧١

٢٧٢

٢٧٣

٢٧٤

٢٧٥

٢٧٦

٢٧٧

٢٧٨

٢٧٩

٢٨٠

٢٨١

٢٨٢

٢٨٣

٢٨٤

٢٨٥

٢٨٦

٢٨٧

٢٨٨

٢٨٩

٢٩٠

٢٩١

٢٩٢

٢٩٣

٢٩٤

٢٩٥

٢٩٦

٢٩٧

٢٩٨

٢٩٩

٣٠٠

٣٠١

٣٠٢

٣٠٣

٣٠٤

٣٠٥

٣٠٦

٣٠٧

٣٠٨

٣٠٩

٣١٠

٣١١

٣١٢

٣١٣

٣١٤

٣١٥

٣١٦

٣١٧

٣١٨

٣١٩

٣٢٠

٣٢١

٣٢٢

٣٢٣

٣٢٤

٣٢٥

٣٢٦

٣٢٧

٣٢٨

٣٢٩

٣٣٠

٣٣١

٣٣٢

٣٣٣

٣٣٤

٣٣٥

٣٣٦

٣٣٧

٣٣٨

٣٣٩

٣٤٠

٣٤١

٣٤٢

٣٤٣

٣٤٤

٣٤٥

٣٤٦

٣٤٧

٣٤٨

٣٤٩

٣٥٠

٣٥١

٣٥٢

٣٥٣

٣٥٤

٣٥٥

٣٥٦

٣٥٧

٣٥٨

٣٥٩

٣٦٠

٣٦١

٣٦٢

٣٦٣

٣٦٤

٣٦٥

٣٦٦

٣٦٧

٣٦٨

٣٦٩

٣٧٠

٣٧١

٣٧٢

٣٧٣

٣٧٤

٣٧٥

٣٧٦

٣٧٧

٣٧٨

٣٧٩

٣٨٠

٣٨١

٣٨٢

٣٨٣

٣٨٤

٣٨٥

٣٨٦

٣٨٧

٣٨٨

٣٨٩

٣٩٠

٣٩١

٣٩٢

٣٩٣

٣٩٤

٣٩٥

٣٩٦

٣٩٧

٣٩٨

٣٩٩

٤٠٠

٤٠١

٤٠٢

٤٠٣

٤٠٤

٤٠٥

٤٠٦

٤٠٧

٤٠٨

٤٠٩

٤١٠

٤١١

٤١٢

٤١٣

٤١٤

چیمہ من کی رہی ہے گلی،

چيائين. ٿر وڃي ڪنهن ڄاڻو ۾.

(ترج: معبود پنهنجو بت کي بنايم ٻرو ڪيم)
 معبود پنهنجو بت کي بنايم ٻرو ڪيم.
 ناحق تي پنهنجو دين وڃايم ٻرو ڪيم.
 هن بي وفا ۾ مهر وفا جي طلب رکيم.
 ڪاغذ جي گل تي آس لڳايم ٻرو ڪيم.
 مونکي خيال يار ڇڏيو ٻرو ۾ به ڪين.
 دم ڀر مٿي به سڪ نه پرايم ٻرو ڪيم.
 هڪ شمع رو جي عسو ۾ شورده سر ٿي پان.
 پروانه وار دل کي پڇايم ٻرو ڪيم.
 بازيگرن سان ڪير تو باري رکي سگهي؟
 سمن سان سر جو ڏاء لڳايم ٻرو ڪيم.
 ديدار جي ملم جو ڪڍي انتظار پاڻ.
 دل جا جگر جا چاڪ چڪايم ٻرو ڪيم.
 جوش جنون عشق ۾ ليڙون لڻا ڪري.
 بستي ڇڏي ۽ ٻر کي وسايو ٻرو ڪيم.
 زلف بتان جو روز تصور ڪري ڪري.
 چن آستين ۾ نانگ نپايم ٻرو ڪيم.
 دنيا به ڪين جنهنکي سمائي سگهي "اياز"
 سو درد پنهنجي دل ۾ سمايم ٻرو ڪيم.

عشق بتان ۾ عمر وڃايم چڱو ڪيم .
بت خانو دل کي پنهنجي بنايم چڱو ڪيم .

هن شمع رو جي ياد ۾ ڳوڙها وهائيندي .
هستيءَ کي شمع مثل جلايم چڱو ڪيم .

پنهنجي اکين کي پاڻ ڪري سرخرو ڇڏيم
چشمن مان خون دل جو وهائيم چڱو ڪيم .

دل جي ڪليءَ تي کوڙ ملي ويا غمن جا گل
نفعي ۾ مال پنهنجو مٽايم چڱو ڪيم .

سوز فراق يار پڇائي پڪو ڪيو
غم کي رفيق ڪار بڻايم چڱو ڪيم .

غيرن جي بدنظر کان بچائڻ جي واسطي
تصوير هن جي دل ۾ ڇپايم چڱو ڪيم .

منصور پي نه جنهن کي ڇپائي سگهيو "اياز"
هردم سو راز راز رهائيم چڱو ڪيم .

تنهنجي جي صدقي مال و زرع گهرويو ڇا ٿي پيو.
سر جي مالڪ جي مٿان جي سر ويو ڇا ٿي پيو.

نامبر باد صبا کي ٿي بڻائيندس کڻي.
جي هڪوتر جا هڪڙي ڪو پر ويو ڇا ٿي پيو.

عمر پر پتر ٿي کاڌا سون جنون عشق ۾
قبر تي جي ڪو رکي پتر ويو ڇا ٿي پيو.

ڏي ته ٻڪ ۾ ٿي پيان تنهنجي هٿان ساقي شراب.
جيڪڏهن آهي ٿئي ساغر ويو ڇا ٿي پيو.

جنهن مٿان سارو جهان قربان ڪرڻ آهي بجا
ان مٿان صدقو ٿي منهنجو سر ويو ڇا ٿي پيو.

مر وڃي محفل منجهان نڪري رقيبِ روسيه
جي هليو شيطان جو همسر ويو ڇا ٿي پيو.

زندگيءَ ۾ ڪين ڪي اڳڙي به ٿي ڪنهن کان نصيب.
اڄ وڃي ڪو قبر تي چادر ويو ڇا ٿي پيو.

غم نه ڪر اميد رک، ايندو سگهو توڙي سحر.
جي پري پهلو کان ٿي دم پر ويو ڇا ٿي پيو.

ڪين عاشق جو ڪيو هن قدر جثري اي "ايازا"
قبر تي جي گل کڻي هر هر ويو ڇا ٿي پيو.

*

(طرح: ڪوئي لڳائي ڪنهن سان ته سمجهي لڳائي دل)

زلفِ بَتان جي پيچ ۾ هيڪر اڙائي دل
ڪوئي سڄي ٿو ڪين جو پنهنجي ڇڏائي دل.

پٿر سان لڳندو شيشو ته ٿيندو ٽڪر ٽڪر
ڪوئي لڳائي ڪنهن سان ته سمجهي لڳائي دل.

رنگين ياد ٽنهنجيءَ ۾ برسات ٿي وسي
چشمن مان سرخ سرخ گهر ٿي وسائي دل.

چوڻ جي بستي جانِ حسين جي شاهراه
جيڪو اچي ٿو هٿ سو وڃي ٿو لڙائي دل.

جي مال زر نثار ڪيو ڪنهن ته ڇا ٿيو!
توتان ڪيان مان صدقي هيءَ گهوري گهمائي دل.

آخر هي جسم خاڪ ٿي ويندو جلي جلي
سڀني ۾ آهي عشق جو اخگر بچائي دل

وٺ سور، سوز، ساڙ هي پنهنجا اي دلريا
نالي الله جي مونکي ڏي منهنجي ورائي دل.

(طرح: چوي ٿي پونئڙڪي بلبل: ڪيون تقسيم گلشن ڪي)

نه نسخو ڪارگر ٿيندو، ڪو سمجھائي طبيبن ڪي.
دوا آ ديد جي ڪافي، محبت جي مريضن ڪي.

ڪيو وعدو ملڻ جو حشر ۾ هن آ مگر يارو،
قيامت ڪهڙي ٻي ٿيندي جي آندائين رقيب ڪي.

صبا سان آ رقابت ان سبب، جو منهنجي سھڻي جي،
ڪڏهن ڇيڙي ٿي گيسوءَ ڪي، ڪڏهن ڇيڙي ٿي زلفن ڪي.

شب فرقت کان آهي موت بهتر اي عزيزو! جو،
نه آ آرام ڪجهه حاصل، نه آهي ننڊ نيٺن ڪي.

ڪيائين آرزو پوري، چمنون قاتل جا هٿ جيڪر،
اها خواهش هميشه ٿي، رهي پسل جي زخمن ڪي.

نه آهي يڪ وجوديءَ جو مزو ڪو باغ ۾ ساڳيو،
چوي ٿي پونئڙڪي بلبل، ڪريون تفسير گلشن ڪي.

”اياڙ“ آهيان اياڙي آه منهنجي خوءَ ۽ خصلت،
اهو ٿي آ سبب جو ٿو، بنايان دوست دشمن ڪي.

زندگي رسوا ڪجي ڇا لڳ رڙي
 ڇا ٿي دانهن مان هڪري حاصل نٿي.
 ڪين بيجا ٿي هڪري ٿڪ ٿڪ گهڙي.
 ختم ٿئي ٿي عمر جي هر هڪ گهڙي.
 قدر ڪن جيئن وقت جو انسان سڀ
 اُن هڪري قادر ڏني دل جي گهڙي.
 سوز غم کان سرخرو ٿيان ٿو مڊا.
 خون دل نهڪري ٿو ڳوڙهن سان ڳڙي.
 هڪ پلڪي پي ڪين پلڪون ٿيون ملن.
 اک ويڃي جنهن ڏينهن کان اُن سان اڙي.
 نقد دل وٺ ٻوسه لب جي عوض
 ڪر نه ان سودي ۾ اي دلبر اڙي.
 نهڪمت گيسوئي دلبر جو حريف.
 مشق ساڙيلو سڀ رو ٿيو سڙي.
 جوش وحشت ۾ ٿي آزادي نصيب.
 پئي ٿئي قيد خرد واري ڪڙي.
 هجر ۾ هر هڪ گهڙي سؤ سال آه.
 وصل ۾ سؤ سال پي آ هڪ گهڙي.
 زندگي آهي مٺي ماکيءَ کان وڌي.
 زندگي آ ٿوه کان زياده ڪڙي.
 دل جي هڪلرائي زمين ۾ اي "ايازا"
 منهنجي آميدن جو ٻج پي ويو سڙي.

ڪو ته آهي جو ٿو هن جا ڪن پري.
جو گذاري ٿو سدا مون کان پري.

تنهنجو رخ هيڪر ڏسي جي باغ ۾.
پل نه بلبل پنهنجو رخ گل ڏي ڪري.

شمع پنهنجو پير اوندهه ۾ رکي
خود جلي محفل کي روشن ٿي ڪري.

گردش دنيا ۾ رهندو ٿو وتان!
موج دريا ۾ ٿو جيئن ڪو ڪڪر ٿري.

منهنجي حالت حسرتن اهڙي ڪئي.
جمڙي پيڇارو ڪپهه جي ٿو ڪري.

تنهنجي گهر جو ڪيئن پڇي عاشق پتو!
ڪنهن کي پنهنجي راز کان واقف ڪري.

يا قيامت مان يقين واري ڪڍي
فتنه قامت ٿو سوين فتنا ڪري.

ميڪڊو مس مس چڙيو آهي "ايازا"
پارسائيءَ جي حڪايت ڇا ڪري.

*

دام زلفن جو سر بازار لڙڪائي نه وڃ.
راه ويندي راهرون کي يار ڦاسائي نه وڃ.

عشق کي رسوا نه ڪراي اشڪا چشمن ۾ ٿي ره.
حال دل جو عام اڳيان ٻار ٿي وائي نه وڃ.

زلف پيچان جي تصور ۾ سدا کائي ٿي پيچ.
آتش فرقت ۾ دل کي وار جان تائي نه وڃ.

بلبلن کي پي بنائن ٿو گهرين منهنجو رقيب
لال ڪپڙا لال رخ ٿون باغ ۾ پائي نه وڃ.

تنهنجي ڪوچي ۾ اچي ٿو مون کي جنت جو مزو.
منهنجو لاشو پنهنجي درڪان دور دفنائي نه وڃ.

تنهنجي آئي ٿي قفس ۾ ياد آزادي اچي.
اي صبا! نام خدا ٿون مون کي تڙياڻي نه وڃ.

پوءِ متان توکي ڪنڊا ڪڍڻا پون تنهن لاءِ "اياز"
پاند پنهنجو پاڻ ڏاڍن سان اٽڪائي نه وڃ.

پري آهي اها عادت ميان مڃ.
حسينن سان نه رکُ آفت ميان مڃ.

دغاباڙن کي دل ڏئي ڇا وٺيندين؟
حسينن سان نه رکُ آفت ميان مڃ.

ڪنهن سان پاندُ اٽڪائي ڪندين ڇا؟
حسينن سان نه رکُ آفت ميان مڃ.

هٻٻ رَسوا سِرُ بازار ٿيندين!
حسينن سان نه رکُ آفت ميان مڃ.

سدائين ڪين تومن ساڻ ڏيندا.
حسينن سان نه رکُ آفت ميان مڃ.

ڏسڻ ۾ جيئن اچن ٿا تيئن نه آهن.
حسينن سان نه رکُ آفت ميان مڃ.

زيان تي هڪ ته دل ۾ ٻي رکن ٿا.
حسينن سان نه رکُ آفت ميان مڃ.

نٿا جي نيڪ ۾ بد کي سڃاڻن.
نه تن مڃن سان رکُ آفت ميان مڃ.

پڄي آتش مزاجن کان پري ٿي،
ڏسي پرواني جي حالت ميان مڃ.

ٿي جنهن مان نه اطمينان حاصل
اها بيڪار آ دولت ميان مڃ.

هجي آرام حاصل جنهن ۾ دل کي
پلي آهي اها غربت ميان مڃ.

اجايو مون تي چو ٿو رشڪ کائين!
خدا کان آه سڀ عزت ميان مڃ.

”اپاز“ آهي ڏکڻ ۾ سڪ سماعيل
رڻ سان ٿي ملي راحت ميان مڃ.

*

مون کي آهي توکي جي پرواهه ناهي.
چو ته تو ريءَ مونکي ٻي ڪا راهه ناهي.

جنهن جي خاطر ويس مري سو پي اڃا.
ههءُ منهنجي حال کان آگاهه ناهي.

ڪوچ ڪرڻو آهي دنيا مان ضرور.
هيءُ مسافر خانو منزل گاهه ناهي.

پنهنجي سائل کي چيو هن شوخ ٿي:
تر هتان هيءَ پير جي درگاهه ناهي.

منهنجي ڳوڙهن جي روانيءَ کي ڏسي.
هن چيو: ڪو بحر آهي واهه ناهي.

دل جي دهليءَ کي وسائيندو وري.
نيٺ دلير آهي نادر شاهه ناهي.

ناصره نڪري نه سگهندو ڪنهن به ريت
ڪنهن حسين جو عشق آهي ساهه ناهي.

شيخ کي ايندو ڏسي رندن چيو:
ميڪڊو آهي هي بيت الله ناهي.

آسمان کي جنهن جلائي آ ڇڏيو.
ڇا شفق آ دل جليءَ جي آه ناه.

ڇو ٿو چرڪين. اٿ اٿي بوسو ته وٺ.
ڪنهن حسين جو عارض آهي باهه ناه.

هر طرح آهي حسين اڪمل "اياز".
حسن ۾ ناقص مثال عام ناه.

داغدان سان ڏجي تشبيهه ڪيئن.
منهنجو سڄو صاف رو آ ماهه ناه.

دل ڏئي ويٺو ڄمڻ کي آ "اياز".
سو الله جو ٻنڌو آ الله ناه.

*

بي وفاڻي نه ڪر خدا کان ڊڄ
ڪج ادائي نه ڪر خدا کان ڊڄ

منمنجي منمن تي ڪلي رقيب سان
آشنائي نه ڪر خدا کان ڊڄ

دم لبڻ تي اچي ويو آهي
اڄ جدائي نه ڪر خدا کان ڊڄ

شيخ صاحب! شراب پي، ظاهر
پارسائي نه ڪر خدا کان ڊڄ

حسن دلڪش تي دلريا! شيڊا،
هيءَ خدائي نه ڪر خدا کان ڊڄ

ناز پنمنجي نياز منمنجي تي
تون وڏائي نه ڪر خدا کان ڊڄ

مار ڪارا پلي تون زلفن جا،
جڳ اچائي نه ڪر خدا کان ڊڄ

لٺ ڪري ٿاه مان سر بازار
خودنمائي نه ڪر خدا کان ڊڄ

خون عاشق جي دل جو ٿي ويندو،
هٿ جنائي نه ڪر خدا کان ڊڄ.

ڪنهن جو ٿي ره، آئيني جان سڀ جي
دلريائي نه ڪر خدا کان ڊڄ.

در سندس ريءَ "اياز" پئي در تي،
تون گدائي نه ڪر خدا کان ڊڄ.

تو ڊڄي ڄاڻي نٿو جو غم جو راز
غم ۾ خوش آ محرم سوز و گداز

ڪارگر آخر ٿيو سحر نياز
دلشڪن کي جنم ڪيو آ دلنواز

بهر پرش منمنجي گهر تنمنجو اچڻ
مرحبا! اي شاهدِ عاشق نواز

شيخ صاحب ڪجهه پيڻ جي طرز سڳ
تو پٺاڻين جبهه و ريش دراز

هجر جي تاريخڪ شب منمنجو بيان
۽ زبان تي قصه زلفِ دراز

ڇو ڪري ڪوپروسو ڪنن تي "اياز"
غير جي ٿي ويئي، هو جنم دل تي ناز

وصل جي شب هجر جو ڪٽڪو رهي
تنمنجو پهلو ۽ خراش جانگداز

چيو هن ابر آهي. مون چيو سا چشم گريان آ.
چيو هن برق آهي. مون چيو سا آه سوزان آ.

چيئين سيلاب نوح آهي. چيم اشڪن جو طوفان آ.
چيئين روز قيامت. مون چيو سو دور هجران آ.

چيو هن رات آهي. مون چيو سو زلف جانان آ.
چيو هن چنڊ آهي. مون چيو سو روه تابان آ.

وڃن ٿا روز وڌندا. جنهن جا طالب باغ دنيا ۾.
چيو هن گل ته آهي. مون چيو رخسار جانان آ.

وڃاڻڻ عمر ساري. خويرون جي محبت ۾.
چيو هن ڪفر آهي. مون چيو سو منهنجو ايمان آ.

رهي هر چيز کان پيارو. جهان ۾ جيڪو مونکي ٿو.
چيو هن ساهه آهي. مون چيو سو ڪنهن جو پيهڪان آ.

پري محفل ۾ جنهن آ. راز الفت جو ڪيو ظاهر.
چيو هن آه آهي. مون چيو سا چشم گريان آ.

امانت عشق جي جڏهين کڻڻ مون چاهه مان چاهي.
چيو هن آه مشڪل. مون چيو مون لاءِ آسان آ.

نه پورو ٿي سگهيو جيڪو. ڪڏهن پي زندگيءَ تائين،
چيو هن منهنجو وعدو آ، چيو مون منهنجو ارمان آ.

رقيبِ فتنه گر جو، جو اچي ويو ذڪرِ محفل ۾،
چيو هن دوست آهي، مون چيو سو دشمن جان آ.

رهي قابو ٿو جنهن سان، موت تائين ڪنهن جو ديوانو،
چيئين زنجير آهي، مون چيو سو زلفِ پيچان آ.

ويو بدنام ٿي جنهن کان، زماني ۾ ”اياز“ آهي،
چيائين سو جنون آهي، چيو مون عشقِ خوبان آ.

اهو شاعرِ جمين جو ذڪر آ، بزمِ حسينا ۾،
”اياز“ آهي چيو هن، مون چيو تنهنجو ثناخوان آ.

آهي شهيد ناز ان جي قبر پل هجي
قاتل جي در تي در قاتل جي آس پاس.

مان هم نشين ان کي پلا ڪيئن پري چوان!
جو آ نظر کان دور مگر دل جي آس پاس.

عشق ٻٽان ۾ اهڙو وڌيو تخم آرزو
هر روز گل نوان ٿو ڪڍي دل جي آس پاس.

گر گشت ڪاروان جو پتو مون جڏهن پڇو
هڪڙو غبار مون ڏٺو منزل جي آس پاس.

هيءَ ڪنهن جوان، منهنجي زبان تي اچي ويو.
هڪ درد پيدا ٿي ويو آ دل جي آس پاس.

گنج شهيدان ٿي ويو مقتل جي چو طرف.
وڌندو ويو هجور ٿي قاتل جي آس پاس.

عشوه جا تير ناز جو خنجر کڻي صبر
ڦرندو رهيو ٿي شوق مان پامل جي آس پاس.

هيءَ ڪير آ ۽ ڪاڏي وڃي ٿو ڪفن ٻڌي؟
آهي "اياز" ٿو وڃي قاتل جي آس پاس.

قتل تي راضي جو قاتل ٿي ويو.
زندگيءَ جو لطف حاصل ٿي ويو.

هن جي چمري تان ويو هٿنڌو نقابُ.
هوريان هوريان ماهِ ڪامل ٿي ويو.

راهِ ڏسندي تمننجي اي غفلت شعارا
هن جعان کان ڪوئي غافل ٿي ويو.

غم سان دل کي اهڙي الفت ٿي وئي،
غم به گويا جڙئي دل ٿي ويو.

منمنجي پهلوءَ مان وڃي نڪتي ٿي دل،
ڇا ڪو پُراڻسون مُقابل ٿي ويو.

گذ رقيب کي بار بار نه ڪر
هي تماشو تون هاسڪار نه ڪر.

قتل منمنجي کان چوڻو وڪين هٿ
ظلم ايڏو ته اختيار نه ڪر.

بند ڪر پنمنجا نغمه اي بلبل
بيقرارن کي پيرار نه ڪر.

لڪ اچي باز عشق باريءَ کان
دل آتون دل تي اعتبار نه ڪر.

چڏ نه پنمنجي جفا جي خو دلبر
ظلم ايڏو به اختيار نه ڪر.

اوهان جي هڪ نگاهِ ساحرانہ،
هڪيا درهم خرد جا هڪارخانہ.

اوهان جي راہ ڏسندي ڏسندي دلبر،
ويا گذري زمانن تي زمانہ.

جهان ۾ تنهنجو غم مونکي هجي پل،
هجن توکي جهان جا شادمانہ.

پيو جيت پي قلم دلبر اوهان جو،
بنايا زاهدن اُتِ آستانہ.

پري ڏي اڄ پيريءَ ۾ اي ساقِي!
جواني جا ٿين تازا زمانہ.

هڪير جو وصل لڌ هن کي گذارش،
ڏنائين هڪ گهريءَ ۾ سؤ بهانہ.

اسانجي قتل جو دلبر فساتو،
بدائي ٿو، ۾ طرزِ فاتحانہ.

"اياز" آهي بدلجي ويو زمانو!
نه بدلي تنهنجي طرزِ عاشقانہ.

ڪي لڻجي ويا قافلا رهين ڪان،
ڪي منزل تي پهچي ويا رهنن ڪان.

اسان سان وفا دوستن ڪئي آ اهڙي،
نه جهڙي جفا ٿي ڪڏهن دشمنن ڪان.

چيو ڪنهن ”چو مغرور سڻا ٿيو ٿا!“
چيائون ”اهو سڀ پڇو عاشقن ڪان.“

”اوهان چاڪ نامان ڪيو آه ڪنهن لڏ،“
سبا هوريان هوريان پڇو ٿي گلن ڪان.

شهيد محبت جو آهي جنازو،
ٿي سمجهوسين منهنجي رنگ ڪفن ڪان.

آ بلبل صدا منو حيرت ته گل هي،
وڃن ڪاڏي هليا ٿا جلدي چمن ڪان.

ٻين ڪان جي ٿيندي پراڻي ٿي ٿيندي،
هميشه ٿئي ٿي چڱائي چڱن ڪان.

هليا ڪي ٻرو ڪي ٻلو پر سڀن لڏ،
جي نهڪتي ته نهڪتي دعا پس دهن ڪان.

”اياز“ آه خيرون جي شربت ڪان بهتر،
زهر پي ملي گر وڃي دوستن ڪان.

نه ڇڏ تون خوءِ جفا، اي جفا شمار اڃا،
دل حزين ڪي خوشي آهه ناگوار اڃا،

سڪون ۾ لطف نه آهي جو اضطراب ۾ آهه،
پلي ته مونکي هجي تمنجو انتظار اڃا،

ڪمال عشق ۾ اهڙو قريب مون کاڌو،
ٿئي ٿو پاڻ تي اڪثر گمان يار اڃا،

سندم هي فطرت معصوم عشق ۾ توبه،
ڪيان ٿو وعده شڪن تي به اعتبار اڃا،

خدا ڪو رحم ڪري منهنجي تشنه ڪامي تي،
پيئن کانپوءِ به هر هر چوان ٿو: پيار اڃا،

فضا خموش، عنادل اداس، گل غائب،
بهار آهه چمن ڪي نه سازگار اڃا،

گلن جي چانو ۾ منهنجو هو آشيانو جتي
اڃڙ ڏسان ٿو چمن ۾ سا شاخسار اڃا،

بچي جا تار گريبان ڪفن جي لاءِ اٿم،
ڪري جنون ٿو انهيءَ ڪي به تار تار اڃا،

فَس ۾ مَنعجي اها بيڪسي هئي جنهن لاءِ،
صبا به آه گلستان ۾ سوگوار اچا.

نه هر خيال فلڪ ۽ نه مهربان صياد.
ٿئي ٿو پنهنجو نه پيدا ڪو غمگسار اچا.

ازل کان جيڪي مليو داغ عشق مونکي "اياز"!
چراغ بڻجي جلي ٿو سر مزار اچا.

وئين ڇڏي جنڪي اهي توکي ٿا پيارا ياد ڪن.
سا زمين، سو آسمان، سي ٿا ستارا ياد ڪن.

زندگي گذري ٿي جن دلڪش نظارن کي ڏسي.
صبح جا ۽ شام جا رنگين نظارا ياد ڪن.

موسم گرميءَ ۾ ڪڏ تي چاهه مان ڏسبا ها جي.
سي نڪت ٿيڙو، ڪٽيون ۽ چنڊ تارا ياد ڪن.

جنهن سبب وهندا هئاسين باهه تي گهر ۾ ڇپي.
جنوريءَ ۾ سي سياري جا ٿا پارا ياد ڪن.

ڏائبو جٽ هو، جتي هٽيون ٿيون هون شوق مان.
لات پٿو هو جتان سي ٿا ڪنارا ياد ڪن.

جي ٿا آب ۾ چائنجن ڪارا ڪڪر ڪڙڪو ڪري.
سي وڃون، سي ڪنور جا ڪلندڙ اشارا ياد ڪن.

جن حسينن سان ڪهي هئي راهه ويندي چيڙ چاڙ.
سي گهرن سان گهر ويندڙ ماءُ پارا ياد ڪن.

اڄ به يڪتاري گهري تي خوب ٿيون چوڪيون لهن.
سي پٺائيءَ ۽ سچل جا راڳ وارا ياد ڪن.

عاشقن جي سر جيان اڄ پي ٿا لڳجن سنگ پيا.
سون جان ان سان پريل سي پنيون هارا ياد ڪن.

تڙ ٽڪڙ ۾ پير ترڪي ٺهر پئي، جت ڪريو هو.
نانگ جان سي ور وڪڙ پريچ چارا ياد ڪن.

جت ڏهر ۽ دين جو جھيڙو نڪي تڪرار هو.
ايڪتا وارا سي صوفين جا اوتارا ياد ڪن.

جي ملي توکي ڪٿي پي قرب مان چئجس "اياز"
توڪي پرديسي پرين ٿا ديس وارا ياد ڪن.

*

لڳا دل تي يارو نشان ڪمڙا ڪمڙا
عيان ڪمڙا ڪمڙا، نمان ڪمڙا ڪمڙا.

نگاهون نگاهن سان خاموش مليون.
ڪيا تن بيان داستان ڪمڙا ڪمڙا.

ادا، شرم، شوخي، حياءَ، ناز پي،
کٽي چور دل ويا چوان ڪمڙا ڪمڙا.

اسانجي وفا ۽ سچائيءَ مان يارو،
ڪڍيا بدگمان ٿي گمان ڪمڙا ڪمڙا.

سبب سڀ پنجن ٿا اداسيءَ جو مونکان،
ٻڌايو ڪيان رازدان ڪمڙا ڪمڙا.

غمن جا، ڏکڻ جا ۽ محرومين جا،
خزانا ڪٿا ڪيا اسان ڪمڙا ڪمڙا.

هو آيو ته نڪتا به ڳوڙها به آهن،
غمن کي مليا ترجمان ڪمڙا ڪمڙا.

اتو ياد ڪجهه پي اي اهل بهاران!
خزان ۾ جليا آشيان ڪمڙا ڪمڙا.

حرم دير و ميخانوَ چانشَن پرينءَ جي،
وسايا اسان آستان ڪمڙا ڪمڙا.

ڪٿي زهر جو جام، ڪٿ دار و زندان،
ٿيا عشق جا امتحان ڪمڙا ڪمڙا.

نظامي، نه خادم، نه واصف، نياز
جدا ٿي ويا مهربان ڪمڙا ڪمڙا.

”اياز“ اڄ نهايت بهاري ۾ آهي،
گلن جا لنگميا ڪاروان ڪمڙا ڪمڙا.

(25 فيبروري 1968ع تي جشن خيرپور ۾ پڙهيو ويو)

ڏيڻا دل جي داغن جا ٻاري چڏياسي
 حياتي جا رستا سنواري چڏياسي.
 اسانجي وفا جا رهيا ياد جڳ ڪي
 اهي داستان جي وساري چڏياسي.
 نه اچڻو هو هنڪي نه آيو نه آيو
 قيامت جا لمعا گذاري چڏياسي.
 اکين جا رهيا جام ڳوڙهن سان ڀريل
 نه پي ٿي سگهياسِي، نه هاري چڏياسي.
 انهن ۾ نه تنهنجي سڄڻ رنگ و ٻو آ
 گلستان جا سڀ گل نهاري چڏياسي.
 اسانڪي گهڻا ها دل و جان پيارا
 نگاهن تان تنهنجي سي واري چڏياسي.
 حسين جي رخ تي هو زلفن جو پهرو
 اهي نانگ ڪارا ڌٽاري چڏياسي.
 نه حاصل ٿيا جيڪي ارمان دل جا
 پراڻي ڪنڌي جان سي واري چڏياسي.
 الم، درد، ارمان اچي دل ۾ ويٺا
 هئا دل جي لائق وهاري چڏياسي.
 سڀن لاءِ رکيو سي سدا صاف سينو
 ڪدورت ۽ ڪينو بهاري چڏياسي.
 رهياسِي فقيري تي راضي "اياز"
 مليا تاج شاهي ڌڪاري چڏياسي.

(12 جون 1961ع تي ڪراچي يونيورسٽيءَ جي سنڌي شاگردن پاران

ڪوٺايل مشاعري ۾ پڙهيو ويو)

هٽ پر جڏهن به مي جو جام ڪيم
 شام ڪي صبح، صبح شام ڪيم.
 تنهنجي غم پر جو لطف حاصل ٿيو
 راحتون دل جي لڪ حرام ڪيم.
 دل ڏنم درد غم الم و زخم
 دل جو ڪيڏو معانگو دام ڪيم.
 دل وٺي راحتون ويون ساريون
 تون وٺين سامه ڪي سلام ڪيم.
 زلف ڪارا ۽ گل تي تر ڪارو
 هندو ڏسندي ٿي رام رام ڪيم.
 جيڪي يارن ڏنا اکين رکيم
 گل ڇا خاڻ جو احترام ڪيم.
 ڪٽ هيس قيس ۽ ڪٽي فرهاد
 سنڌ ۾ پنهنجو "اياز" نام ڪيم.

حسرتون گل مثل مرڪيون هڪ گهڙي
 خاک ٿيون ڪافور جان جلدي سڙي.
 ڪٽ نڪت تارا ڪٽيون ويا سڀ لڙي
 راه هنجي ۾ رهي پر اک اڙي.
 رات ڳوڙها ها ۽ دل ۾ غم هيو
 وڌڻو هو ته به سندم پونجي سڙي.
 دل اهو ڪورو آهي جنهن ۾ خيال
 سون جي صورت ٿا حاصل ڪن سڙي.
 دل اڪيلي ٿڪ هزارين، سور سو
 مڪڙي نازڪ هئي جا جهولن ۾ سڙي.
 لڙڪ تنهنجي هجر ۾ ٿا رنگ ڪن
 موتي سي لعل ٿين هر هر ڳڙي.
 هجر ۾ هر هڪ گهڙي سو سال آ
 وصل ۾ سو سال پي آ هڪ گهڙي.
 زندگي گل ٿل ملي ماکي، کان وڌ
 زندگي وه، توه کان پي آ ڪڙي.
 وٺي حياتي هر ڪنهنجي ٿي گذر
 ڪنهن کلي گهاري ۽ ڪنهن گهاري رڙي.
 ها ملي ٿو اڃ به هو مون سان "اياز"
 جيئن سڀاري جو لنگهي ٿو سج لڙي.

*

عشق جي سوگوار ٿي ويندو
حسن پي بهيقرار ٿي ويندو.

توتان سر جي نثار ٿي ويندو
هلاڪو ڪيڏو نه بار ٿي ويندو.

مرڪ ڪولي ذرو لبن جا گلاب
هي سمو مشڪبار ٿي ويندو.

تنهنجي ڪاوڙ سان آ خزان ٿي خزان
تون جي مرڪين بهار ٿي ويندو.

تون وئين پيو پتو ته ڪيئن سائين
جسر کان ساهه ڌار ٿي ويندو.

دل ۾ پنهنجي نه جاءِ ڏي ڪي
هڪ ڪٿي مان خوار ٿي ويندو.

هاءِ تقديرا هي به ڏسڻو هو
هنڪي مونکان به عار ٿي ويندو.

گل ڪٿي آ همسري توسان
جڳ جي نظرن ۾ خار ٿي ويندو.

آس ان تي ئي زندگي گذري
توڪي ڪڏهن ته پيار ٿي ويندو.

دل ته ڪا ئي به شيءِ وڌي ناهي
ساه توتان نثار ٿي ويندو.

هي جو اکين ۾ آه لڙڪ رکيل
جي ڪريو آبشار ٿي ويندو.

هي حياتيءَ جو ڪاروان بدستور
ويندي ويندي غبار ٿي ويندو.

اهڙي منزل طرف نه هل سائين
جنهن جڳهه سات ڌار ٿي ويندو.

پنهنجو، پنهنجو ٿي رهڻو آه "اياز"
ڌاريو آخر به ڌار ٿي ويندو.

حال غم جو "اياز" چڻي وينو
ڪنهن ٿي ڄاتو ته ٻار ٿي ويندو.

*

درد جو دود دکائيندا هليا وينداسي
ڪنهنجا مشتاق سڏائيندا هليا وينداسي.

ڪين دنيا ٿي ڪهي، آهيون محبت جا فقير
هي صدا، تيسين لڳائيندا هليا وينداسي.

تنهنجا آهيون تاحياتي ۽ ائين رهنداسي
نينهن توساڻ نپائيندا هليا وينداسي.

غم جي هيوض ۾ خوشي توکي اسين ڏينداسي
سودو ان ريت پنائيندا هليا وينداسي.

حال جي تنهنجي اڳيان ڪين چئي سگهنداسي
هوندون ڳوڙهن جون وهائيندا هليا وينداسي.

جيڪي توکلن رسيا اي حسين سي اکين تي رکي
زخم سيني جا لڪائيندا هليا وينداسي.

قرب مان ڪوئي رهايو ته رهي پونداسي
شوڻ ٿي منهن جي مٽائيندا هليا وينداسي.

ڪين اينداسي ڪڏهن موٽي اوهانجي در تي
پنهنجي درٿان جي ڏڪائيندا هليا وينداسي.

دل جي دردن جي دوا جيڪي ڪندا ها هائي.
سور جي سي به وڌائيندا هليا وينداسي.

دوستي ڪوڙ ۽ ياري آ فقط ڏوڪو ڏوڪو
ڳالهه هيءَ جڳ ڪي ٻڌائيندا هليا وينداسي.

پنهنجي قسمت ۾ جي گل ڪين ڪي آهن ته اياز
خار چشمن سان لڳائيندا هليا وينداسي.

وقت گذري ٿو ڪنهنجي خيالن ۾
 ڪوئي مدهوش جيئن شرابن ۾.
 منهنجي پرنم اکين ۾ عڪس انجو
 چنڊ چمڪي جيئن تلائن ۾.
 ڪول رخ کي ته جلوو عام ٿئي
 ڇا رکيو آ انهن نقابن ۾.
 سار کي اک کي ڪنهنڪي سمجهايان
 تون اچين ٿي خوشي بهان ۾.
 دل جي حسرت جو ڇا بيان يارو
 ڪوئي پتڪي جيئن سرابن ۾.
 ڇو نه تن سان جهان پيار ڪري
 تنهنجي سراه آ گلابن ۾.
 جيت ڪنهنجي ٿي هار ڪنهنجي ٿي
 ڪير پئي ٿو انهن حسابن ۾.
 ڪنهن جي دل مان هي آه نڪتي جو
 ٿرڻو آه آسمانن ۾.
 غم جي مي کانسواءِ ڪجهه ڪينهي
 زندگيءَ جي شراب خانن ۾.
 ڪهڙي پين ۾ رهي اميد "اياز"
 جڏهن ياري رهي نه آه يادن ۾.

زخم دل لاله زار چو آهي
تنهنجو غم پر بهار چو آهي.

جو به غم آ عذاب آ اي دوست
تنهنجو غم خوشگوار چو آهي.

عشق وارا هي راز سمجھايو
حسن ناپائدار چو آهي.

ڇا جوان مان ٻڌاء تون ئي ڪئي
توسان ايڏو پيار چو آهي.

ڇا جفا جو طريقو بدليو آ
مهربان هاڻ يار چو آهي.

تنهنجي چمري کي گل سڏيو هو مون
منهنجي اڳيان بهار چو آهي.

گل من جا ٿري پيا تو بن
تون نه آهين بهار چو آهي.

جا گهري گذري توسان گڏ سائين
سا گهري يادگار چو آهي.

کير پر سان ويو لنکمي تمننجي
دل گمڻو بيقرار چو آهي.

ات نه آهي رهيو اڃا آدم
چند اڳ داغدار چو آهي.

توڪي مون سان ٿي بس عداوت آهي
مونڪي توسان ٿي پيار چو آهي.

شعر تمننجا نه چوندو آه "اياز"
عاشقن ۾ شمار چو آهي.

*

تنهنجي نظرن مان آشڪار آهيون
جو لڪائين ٿو سو پيار آهيون.

ڏي ڀلي ڏي سزا محبت جي
سائين، تنهنجا جوابدار آهيون.

وات هر هنڌ وتن ٿا ٽوڪيندا
دشمنن جي دلين جا خار آهيون.

تون هڪرين يا نه پنهنجو هڪرين
تنهنجا آهيون اسان اي يار آهيون.

سرڪي صدقو هڪيوسي تنهنجي مٿان
پوءِ به هڪيڏو نه شرمسار آهيون.

چو نه دنيا اسان کي پيار ڪري
تنهنجي قدرت جا شاهڪار آهيون.

ساري جڳ کي ڏيون ٿا سرهاڻي
وقت جا باغ ۽ بهار آهيون.

هي بهاري ۽ ٻوند ۽ بادل
سڀ ٿا ڄاڻن ته سينگار آهيون.

چور نظرن سان پر ڏسڻ تہ اٿو
يار تنهنجا شڪرگذار آهيون.

گل جي دامن تي ماڪ جيئن آهي
ڇا ائين تنهنجي دل تي يار آهيون.

تا رهون ماڻ مثل دريا جي
جي ڪڇون تا ته مشعل يار آهيون.

مست مخمور ۽ ڪڏهن مدهوش
چشم خوابيده جو خمار آهيون.

جيڪو منزل جو ٿو ٻڌائي پتو
ڪاروان جو اهو غبار آهيون.

ويا هليا نقطه دان، نقطه شناس
باقي رهجي ويا به چار آهيون.

زندگيءَ ۾ قرار لاءِ "اياز"
ڏس ته ڪيڏو نه بيقرار آهيون.

*

سوال سر جي صدا جو آ بار بار اڃا
وڃي ٿي سنڌ ۾ چارڻ جي ساڳي تار اڃا.

ڪڍان نه پڙڪ جو آهي خلافِ نظمِ چمن
زيان منهنجي تي کائي ٿو ڏاڍي خار اڃا.

نشان صبح جو ڪونهي، ٿي روشني گهرجي
ڏيڻا جلایو جو چانيل آ انڌڪار اڃا.

اڃان به ڪيترا منصور ملڪ ۾ آهن
جنين جي سر سان روان آهن رقص دار اڃا.

قفس ۾ منهنجي اها بيڪسي هئي جنهن لڻ
فضا به آهن گلستان ۾ سوگوار اڃا.

لڪايو خون ٿا منهنجون نه پر لڪي سگهندو
اوهان جو هٿ ۽ دامن آ داغدار اڃا.

عمر جي ڏاڍ گهڻيون مارئيون ڪيون مانديون
قهر جي ڪوٽ ۾ قابو سي بار بار اڃا.

هيءَ جان هڪڙي فقط آهن جي هزار هجن
نثار سنڌ تان ڪريان هزار بار اڃا.

وڌي ويو آ گهڻو پيار ان سان پيريءَ ۾
ٻڌم جا ٻولي ننڍي هوندي هوس ٻار اڃا.

بهار ايندو وري پاڻ سان کڻي خوشيون
سڄي چمن کي جنهن جو آ انتظار اڃا.

سموري باغ تي پنهنجو ٿو ڄاڻي حق گلچين
گهران ٿو گل ته مون کي ملن ٿا خار اڃا.

(سنڌ مھاڻت سال جي سلسلي ۾ شاھ عبداللطيف ڪلچرل
سوسائٽيءَ طرفان 26 27-28 نومبر 1981ع جي مشاعري لاءِ لکيو ۽
پڙهيو ويو).

✱

تخميس بر غزل "امير خسرو"

گل حسن تنهنجي کان ڪري ٿو رشڪ ۾ دامن ڌري،
رخسار تنهنجي کان خجل هي ماه و مهر و مشتري،
مشتاق تنهنجا ٿا رهن جن و بشر خور و پري،
اي چهرهءِ زيبائي ٿو رشڪ بتان آڌري،
هرچند و صفت مي ڪنم در حسن زان زيباتري.

چشمِ فسون گر کان تنهنجي باطل آ سحر سامري،
ٿيا زلف تنهنجا مشڪبو ۽ چال آ جادو پري،
تو آ سڪي اهڙي ڪٿان دلبر ادائي دلبري،
تو از پري چانڪ تري ور برگ گل نازڪ تري.

هر چال آ مستي پري، آ هر ادا ناز آفرين،
شيرين زبان، شڪر دهن، گل پيرهن، زهره جبين
رشڪ آسمان کي آه جنهن کان، آه سو فخر زمين
صورتيگر نفاش چين رو صورت يار مه جبين
يا حورتي ڪش اين چنين يا ترڪ ڪن صورتيگري.

آ هوش موسيٰ جو ويو تنهنجي ڏسي هڪڙي جملڪ،
تنهنجي ڏسڻ جي واسطي گردش ۾ آ هر دم فلڪ،
توڪي سڀئي سجدو ٿا ڪن، حور و پري جن و ملڪ،
تا نقش مي پندد ملڪ، هرگز نه داده اين نمڪ
حور نه دانم يا ملڪ، فرزند آدم يا پري.

دل ۾ جڏهن کان تو بنايو، آه دلبر پنهنجو گهر،
چشم ۾ تنهنجي ٿي رهي، صورت سڄڻ شام و سحر،
آ ياد تنهنجي هر گهڙي، آ هر گهڙي پيش نظر،
هر گز نه يا ڏي در نظر روي زرديت خوب تر،
شمسي نه دانم يا نمر يا زهره و يا مشتري.

آ محو تنهنجي ياد ۾، هر ساڪن دير و حرم،
مشتاق تنهنجي ڏيڏ جو، آهي عرب توڙي عجم،
تنهنجون ٿوڻائي ملي ڪٿ پي سڄڻ تنهنجو قسم،
آفاق ها گرديده ام مهر بتان و زر ديدة ام،
بسيار خويان ديدة ام ليڪن تو چيزي ديگري.

هر لحظه تنهنجي ياد ۾، وڌندي وڻي وارفنگي،
مان پاڻ ٿيس تو ڀرنا، ٿي دور وڻي دلبر دوڻي،
بيخود ٿي فوراً مون چيو، طاري ٿي جڏهين بيهودي،
من تو شدم تو من شدي، من تن شدم تو جان شدي،
تاڪس نه گويد بعد زين، من ديگر تو ديگري.

دلبر جي ڪوچي مان اکر، تنهنجو گذر ٿئي اي صبا،
چيڙي سندس زلفن کي تون چئجانءِ هي نام خدا،
توڪي خبر پي آه ڪا اي مه جبين، اي مه لما
خسرو غريب است و گدا، افتاده در شهر شما،
باشد ڪ از بهر خدا، سوئي غريبان بتگري.

*

جام خيام

(1) اهو اُڀر ڪٽڙو جنهن ۾ مينهن ڪونهي،
 اها دل نه دل آ جنهن ۾ نينهن ڪونهي،
 نه سمن سان جنهن ڏينهن پئين تون شراب!
 حقيقت ۾ سو ڏينهن پي، ڏينهن ڪونهي.

(2) تون پي ميه جو آ ڪامڙي اها،
 ڏٺي ڪين ٿي جاوداني اها،
 هي سڻا، هي بلبل، هي گل ۽ بهار،
 تون خوش ره جو آ زندگاني اها.

*

قطع

(1) ڏيڻ دل ڪنهن کي آ ڪارِ ثواب،
وٺڻ دل ڪنهن جي آهي بندگان.
گناهين ۾ اُنجو ٿئي ٿو شمار،
جا گذري محبت سوا زندگي.

(2) رات هاري ٿي ماڪ جا ڳوڙها،
صبح دم اُن سان گل ٿا پڙن.
هي زماني جو ٿيو عجب دستور،
هڪڙو روئي ٿو ۽ ٻيا ٿا ڪلن.

(3) مڙن وارن کي مال گهرجي ٿو،
عالم کي ڪمال گهرجي ٿو،
پلبلن کي سدا آ گل جو خيال،
مون کي تنهنجو وصال گهرجي ٿو.

قطع

منهنجي مڙي مڙي ٻولي
ماءُ ڏني آ جنهن ۾ لولي،
هرڪا ٻولي جنهن جي گولي
سنڌي ٻولي، قومي ٻولي.

*

سوره سنڌي ادب

صاحب خان سوره ميراني

Cell No 0344 3919786
0300 3404488

مومل راڻو منظوم ناتڪ

سڀن پهريون: راڻواڻ تي وڃي توي ريدارن جون ڳالهيون ٻڌي ٿو.

- (1) ٽڪڙو ٽڪڙو ڪٿن تون پنهنجو هر قدم،
ڪين ويرم ڪر ڪمڻ ۾ هڪڙو دم.
 - (2) وڳ وڏائيندو هليو هل ڪر نه دير،
پهچڻو آهي پري ڏيکار پير.
 - (3) هاءِ ڏس سورج به غائب ٿي ويو،
پنهنجي سڻي جي وڃي پاڪر پيو.
 - (4) رات ڪاري ٿي اڃا نچندي اچي،
ٿي سياهيءَ جي اڃا پيگمي مچي.
 - (5) اڄ خبر ناهي ڇو دل آهي اداس،
ٿي خوشي ٿيندي وڃي آهسته ناس.
 - (6) جلد هل جيئن پنهنجي دلبر سان ملي،
غم غلط دل جو ڪجي خوش ٿي کلي.
- (ريدار پاڻ ۾ ڳالهيون ڪن ٿا) هڪ ريدار:

- (7) عشق جو شل ٿي وڃي خانو خراب،
جنهن رلايا ڪيترائي شيخ و شاب.
- (8) عشق چاهي، آهي هڪ ڪاري بلا،
جنهن جا کاڌل ٿي وڃن ٿا لادوا.
- (9) درحقيقت عشق قاتل زهر آهي،
عمل سان جنهن جو هميشه قهر آهي.
- (10) عشق اهڙي ٿو لڳائي دل ۾ باه،
عمل جنهن کان ٿو ٿئي سارو تباه.
- (11) عشق اهڙو ڪيف ور آهي شراب،
عمل کي ڪن ۾ ڪري جو ٿو خراب.

- (12) عشق هڪ درياھ آھي موجزن،
عقل کي ٻوڙي ڪري ٿو ٻي ڪفن.
(13) آ گريزان عشق کان سارو جھان،
خود فرشتا پي چون ٿا: الامان!
(14) ھاء ويچارو مگر آدم غريب،
عشق کي سمجھڻ لڳو پنهنجو نصيب.
(15) هرڪجي ويو جھٽ هوا جي دام تي،
۽ چٽو پنهنجي ھنيائين نام تي.

ٻيون ريڙھ

- (16) ڪين وٺ منهنجي اڳيان عورت جونان،
ان جي نالي کان ٿئي پيدا ٿو تاء،
(17) نانءُ عورت جو صحيح آھي فريب،
مرد کي پاڳل بڻائي ڏيئي ٿي ريب.
(18) آھي الفت ان جي بس رڃ جي مثال،
ڪونہ ان مان پاڻي پي ٿئي ٿو نعال.
(19) آھي الفت ان جي پاڻيءَ جو حباب،
ٿي حياتي ختم ٿئي جنهن جي شتاب.
(20) حيف آھي مرد جي ان حال تي،
جو وڃي پلجي ٿو ڪوڙي لعل تي!

ٽيون ريڙھ

- (21) اڳ بہ مردن کي هڻو ڏوڪو نصيب،
۽ ھينئر پي ڏوڪو کائي ٿو غريب.
(22) رحم رائي جي اچي ٿو حال تي،
جو پليو مومل جي آھي خال تي.
(23) ھي ٿو پنڌن ۾ رھي پورو سدا،
دام مومل آ وڌو پئي ٿي جدا.

چوٿون

- (24) ھاء وي ڪمڙي حڪايت ٿو ٻڌان!
ڪوڙ آھي يا حقيقت ٿو ٻڌان!

- (25) هيء ڪنن مان ڪهڙي پهتي آه باه.
جنهن ڇڏيو ساڙي سمورو آه ساه.
(26) هاءِ! هيء ڪهڙو نه قاتل زهر آه.
جنهن ڪيو منهنجي خوشيءَ سان قهر آه.
(27) جو بدم هاڻي اهو سڀ ڪوڙ آه.
ڳالهه انهيءَ ۾ سمائل ڏوڙ آه.
(28) منهنجي مومل آ نه اهڙي بيونا.
پنهنجي سويءَ سان ڪندي جيڪا جفا.
(29) آه ليڪن دل تي ڪهڙو اعتبار
جا مري ٿي ۽ جيئي ٿي بار بار.
(30) آ خبر ڪهڙي ته هنجي دل مٿان.
نقش الفت جو اڃا آهي عيان.
(31) ڇا سندس الفت جو ڪوڙو آ قسم.
جيڪو هوءَ مونسان کڻي ٿي دم بدم؟
(32) ڇا ٻڌل اُنجو هي پيمان وفا.
پُڙا پُڙا آ ڪيو سنگ جفا؟

سڀن ٻيون: مومل جي ماڙي (مومل، سومل ۽ ناتر)
ناتر:

- (34) گهري تنهنجي وار تان هانهي وڃي.
هر قدم تي سر ڪري صدقي اچي.
(35) شل نه ڏک جو ڏينهن ڪوتوتي اچي.
ڪين ڪوسو واءِ ڪو توکي لڳي.
(36) شل رهي تنهنجي چمن مان دور غم.
شل خوشيءَ مان تون ٽڙين پئي دم بدم.
(37) ڇا سبب آهي جو گهٽندڙ چنڊ جان.
منهن لئل ٿي گهر ڏيائيءَ جو پسان.
(38) چواي منهنجي سڻي سائو مريان.
توڪي وياڪل ٿي ڏسي هيءَ ناتوان.

مومل:

- (39) منهنجي مٿڙي نيڪ ناتر ڇا چوان!
 پنهنجي من جو مان ڪيان ڪهڙو بيان.
 (40) صبح کان ٿي منهنجي ڏاڻي اک ٺري.
 بس خدا اڄ خير جيڪل پيو ڪري.
 (41) ڇو الائي دل ٿي اڄ وهندي وڃي.
 ڪين ٿي جيڪا چوڻ منهنجو مڃي.
 (42) دل تي ڇو ويٺو اهو آ ڀروسو.
 اڄ ڪو ٿيندو مان ٿي پانيان ڪم ڪسو.
 (43) ٿي پرڻائي وڃي وڌندي سندر.
 ۽ ٿي حيران وڃي وڌندي سندر.
 (44) چوڻو منهنجو هيءُ وڃي وڌندو خيال.
 ۽ وڃي ٿو منهنجي لڏ ٿيندو ويال.
 (45) مون ڏٺو اڄ رات اهڙو خواب آ.
 جنهن ڪيو بي حال ۽ بي تاب آ.
 (46) سوچ جنهنجيءَ کان دماغ آهي خراب.
 آه جاري جنهن ڪيو دل تي عذاب.
 خواب ۾ طوطو ۽ مينا مون ڏٺا.
 ها گهڻا جن کي محبت جا نڀا.
 (47) روح هڪ هو، توڻي تن جي جان ڌار.
 ساهه هڪ هئي تان ڪيائون ٿي نثار.
 (48) اوچتو ٿي اوچتو هڪڙي شير.
 سنگ دل، بي رحم، ظالم، بي ضمير.
 (49) زور سان پٿر جو ڪيو تن تي نشان.
 هاءِ پيٽر، ڇا ٿيو پوءِ ڇا چوان!
 (50) طوطي مينا کي ڇڏي پرواز ڪيو.
 بيوفائيءَ جو ائين آغاز ڪيو.

سومل:

- (51) پيڻ! گهيلي ٿي ڏسڻ ۾ تون اڃين.
 من وياڪل خواب تي چوڻي ڪرين.

- (52) خواب ٻي ڪڏهن ڪونڪتو آسجڻو.
 سچ نه ثابت ٿيندو ڪڏهن ٻي ڪچو.
 (53) وهم ان کي پيڻ تون وجهه ڪڏ ڪٿي.
 مهر پنهنجيءَ سان امان ڏيندو ڏٿي.
 (54) منڙي ناتر ڪو ٻڌائج اهڙو راڳ.
 غم الم کي جو ڪري جلدي تياڳ.
 (ناتر راڳ ڳائي ٿي)

سومل:

- (55) چو اڃا آيو نه آهي ڏت ڪٿي.
 مينڌرو، راڻو، محبت جو ڏٿي.
 (56) روز ايندو آهي ساڄهر اڄ مگر.
 دير ڪٿي ان آ، نه آهي ڪجهه خبرا.
 (57) ويل ان جي آ اچڻ جي وٺي ٿري.
 چو طرف ڏيڻا ويا آهن پري.
 (58) هونئن ته ايندو آهي هو ساڄهر سوڀر.
 اڄ الائي چو ڪري ويٺو اوڀر.
 (59) يا رڪي آهي پيو ڪنهن ڪار سان.
 يا نه آيو آهي ڪنهن لاچار سان.
 (60) ڇا نه ايندو منهنجو منڙو مهربان.
 جنهن جو نالو مونکي آ ورد زبان.
 (61) ڪنهن به حالت ۾ هو اچڻو ضرور.
 ترسندو ڪنهن به جڳهه ڪڏهن نه موز.
 (62) چنڊ آيو آ چڙهي ڪيڏو مٿي.
 ٿيڙو ٻي نڪري ويا آهن پري.

سومل:

- (63) مان ته سمجهان ٿي نه ايندو راڻو اڄ.
 لالائي شايد ڪيو آ ماڻو اڄ.
 (64) جي هٿس اچڻو اچي ها هو سوڀر.
 ڪين ان ۾ ڪجهه ڪري ها هير ٿير.

- (65) ڏس ڏيڻا پي سڀ ويا آهن ٿي گل.
سانت آهي چو طرف ناهي ڪو غل.
(66) آ جواني رات جي پي وڻي لڙي.
پر نه سوڍو آ اڃا آيو لڙي.
(67) ڏس ته تارا پي ويا آهن ڇڄي.
چنڊ تن سان آ وڃي پهتو ڏکي.
(68) ڇڏ ڪٿي جيڪل، اڃاڻو انتظار.
ڇو اڃاڻو تون رهين ٿي بيقرار.
(69) تون ۽ مان هل هاڻي آرامي ٿيون.
ڄام محفل ننڊ جيءَ مان ڪو پيون.

مومل:

- (70) ننڊ ايندي ڪين سوڍي ڪانسوا.
جاڳنديس جيترو هو ايندو دلريا.
(71) ڪيئن پلا مونکي اچي ان ريءَ قرار.
وار وار آ جنهن جي قدمن تان نثار.
(72) ڄام اک جو ننڊ سان ٿي پر ڪٿي.
پلڪون پلڪن سان وجهن پاڪر ڪٿي!

مومل:

- (73) پيڻ، سوچي ٿي وٺان تدبير ڪا.
جيئن اچي آرام توکي مه لفا.
مان ڪٿي سوڍي جو پهريان ٿي لباس.
جيئن وڃي پوري ٿي تنهنجي من جي آس.

مومل:

- (74) هيءَ اڃاڻو آهي دل لڌ ڀروسو.
نڄ ڪي پاڻي ڪوئي سڀاڻو سمجهي نٿو.
(75) ٻار جيئن شيشي جي چمڪي ڪي ڏسي.
لعل سمجهي ٿو ڪري بيحد خوشي.
(76) اولڙو آئيني جو جيئن ڪو پسي.
نور ان کي پل وچان ويٺو چوي.

(77) جي ادي، مونکي ڪرين مجبور ٿي.

بيفراريءَ کي ڪرين جي دور ٿي.

(78) وڃ وڳو سوڍي سڏو پهرې تون آءُ،

پر ڏئين جيئن سوڌ سوڍي جان ڏکا،

(مومل ۽ سومل پاڪر پائي سمهن ٿيون

راڻو اچي ٿو ۽ سومل کي مرد ٿو سمجهي)

راڻو:

(79) هاءِ! هاڻي هيءُ اکين سان ڇا ڏٺا!

سچ پيو ٿئي، راهه تي جيڪي ٻڌم.

(80) آهه عورت، تنهنجو نالو بس دغا،

تون زماني ۾ نه آهين باوفا،

(81) هاءِ! جنهن تي مون ڪيو ٿي اعتبار،

گل جي پردي ۾ لڪل نڪتو سو خار،

(82) هاءِ! جنهن تي ڀروسو ٿي مون ڪيو،

آستين جو مار سوئي ٿي پيو،

(83) هاءِ، جنهن کي درد جي سمجهيم دوا،

زهر بڻجي تنهن ڏني مونکي دغا،

(84) جنهن کي سمجهو مون ٿي پنهنجو يار غار،

آهه دشمن ٿي ڪيو تنهن مون تي وار،

(85) مرد جي ناموس تي آهين ٽڪو،

جنهن کي لاهي ٿو سگهي پيو ڪونه ڪو،

(86) توکان بهتر آهه رهجي ايڏو دور،

جيئن ڪمان جي ڪانو ٿي ويجهو نه مور،

(87) جيئن ڪري آتش ڪپهه کي خاڪ ٿي،

مرد جي عزت ڪرين تينهن ڇاڪ ٿي،

(88) تون اجاڙين ٿي سوين گهر روز و شب،

هر تباهيءَ جو تون بڻجين ٿي سبب،

(89) پير پنهنجي تي ڪهاڙو ڪيئن هنيو،

جو محبت جو قسم توهان ڪنهي.

(90) جيستائين آھ منهنجي دم ۾ دم،
ڪين پائيندس وري هيڏي دم.
(راڻو لڪڻ رکي واپس هليو وڃي ٿو مومل جاڳي ٿي)
مومل:

(91) ڇا اڃا آيو نه آ سوڍو همير؟

سونهن جو سردار ۽ سھڻ جو مير!
(92) ڇو پلا ايڏي ڪڍي هن دير آ؟

يا الاهي! راڻي ڏي تا خير آ.
(93) صبح صادق پي ٿيو آهي قريب.

پر اڃا آيو نه آ منهنجو حبيب.
(94) ٿو لڪڻ هي مونکي راڻي جو لڳي.

جيڪو انجا هٿ ڏهاڙي ٿو چمي!
(95) هي، لڪڻ شايد اهو آ ڪار ساز.

ڪاڪ جا ڪوليا هٿائين جنهن سان راز
(96) هي، ته راڻي سان سدا دماز آھ.

هن جي هٿ پھچڻ جو ڪمڙو راز آھ!
(97) ڇا هتي آيو هئو سھڻ جو تاج؟

جنهن جو سھڻا ٿا پرن هر دم خراج.
(98) آھ هي، راڻي جي پيرن جو نشان.

جو لڳل آهي زمين تي مھربان.
(99) هي، ته شايد آھ پيرو ڪالم جو.

سام سان جنهن کي زمين قابو ڪيو.
(100) پير ڏاڳي جا ٿا ڏسجن هٿ عيان.

ڪنهن بهادر جي لڳايل تير جان.
(101) هاءِ راڻو آھ اڄ موٽي ويو.

دل ۾ ڪجهه آھ اڄ ڪارو پيو.
منهنجي ناتر سڌ سين پانمين کي ڪرا!

من ڏين راڻي جي آمد جي خبر.
(پانمين ڊوڙنديون اچن ٿيون)

سام جهڙيون منهنجون پياريون پيئرو.
آھ راڻي جو اوهان کي ڪو پروا؟

ڇا ڏٺو راتو هتي اڌ رات جو؟
چنڊ لٽي تارين ڇپي پريات جو؟
آلھ لڳ جلدي ڪيو پنهنجو بيان.
منهنجي آھن ڏي ڏيو پنهنجو ڌيان.

مڪڙي ٻانهي:

توتان قربان ٿي وڃي سارو جهان،
ساهه سرڪي تومتان صدقو ڪيان.
هار کائي رات تارين جو سپاهه،
تڪڙي تڪڙي ٿي وٺي ويو پنهنجي راهه.
چنڊ تارين جو چلڪو تاجدار،
خوف کان هڪڙي ويو هو ٿي فرار.
ان گھڙي ليڪ دل شب جي پٺي،
هار تي چڻ هوءَ به ويني پٺي رٺي.
پرھ پاسي ڏي وهائو ٿي ڏٺو،
جيئن صدف ۾ ڪو مڇي گوهر پيو.
ان گھڙي مون هڪ ٻڌو آواز هو،
چڻ پنن ڇيڙو سريلو سراز هو.
پير ڏاگهي جي ڪيو ٿي ڇاپ ڇاپ،
جنهن سان پٺا ٿي سريلو ٿيو الپ.
مون ڏٺو راتو ويو ٿي تيز تر،
جيئن هوا ۾ ٿو هڻي شهباز پر.
لال اکيون هن جون ڪاوڙ ۾ هيون،
باهه ۾ ميهڙون جيئن چمڪن پيون.
انجو غصي ۾ آيو هو وار وار،
جيئن گلن تي بيٺو هوندو آه خار.
دور کان رخ راڻي جو ايشن ٿي ڏٺو،
سج هڻي جيئن ٽامڻي ٿئي لعل ٿو.
جو ڏٺم سو مون بيان آهي ڪيو،
راز سارو مون عيان آهي ڪيو.

هء پينرا قمر فونسان ٿي ويو.
 منمنجي دنيا ۾ اچي ويو زلزلو.
 اڄ ٿي منمنجو ويو آ ايشن نصيب.
 پنمنجي موڙي جيئن وڃائي تو غريب.
 چشم يعقوبي جي ٿي جيئن ديد گر.
 جيئن زليخان جي ٿي اميد گر.
 هاء راتو اڄ ويو مون کان رسي.
 پاڻ سان ويو سڀ کٽي منمنجي خوشي.
 آه مڪنن ڏانئن ڪيو هي مون سان ڊوھ.
 يا ڏنائين مون ۾ اهڙو عيب ڏوھ.
 ڇا هي سومل جي سمن جو آ ثواب.
 جنمنجي خاطر تو ملي ايڏو عذاب.
 جي پيو انڪي هيو ڪو شڪ کٽي.
 ماري مونکي هو ڇڏي ها ڏڪ هٽي.
 ڪاڪ ڪاري ٿي وئي اڄ بيگناه.
 ڏوڪو کاڌو آه سوڍي جي نگاه.

*

نظم

نالو : صاحب خان ميراڻي
ولد : بهادر علي

ادبي نالو : سورھ ميراڻي

جنم : 08.04.1975

جنم هنڌ : ڳوٺ ڪپرو، تعلقو
رتوديرو، ضلعو لاڙڪاڻو.

حال ائڊريس : غريب آباد محلہ،
نئون ديرو، تعلقو رتوديرو.

تعليم : M.A سنڌي

ڪرت : اسسٽنٽ سب انسپيڪٽر آف سنڌ پوليس

ان ڇپيل ڪتاب

ڌرتيءَ جا رکوالا (ٻارن لاءِ ناول) ۱۹۹۵ ع

سائرسهس گجن (شاعري) 2021 ع

برھ منجهارا بوند (شاعري) 2022 ع

صاحب ديوان سنڌي شاعر (تحقيق) ان مڪمل

موبائل نمبر : 3919786 – 0344

3404488 – 0300

اي ميل : shahidkhanmirani@gmail.com

ستارا

ڄڻ ته ٻئين سان وڃي ٿي ڪا ڀرات،
جنهن ۾ شامل خورون آهن ڀات ڀات،
جن کي شاديءَ جي فقط آ وائي وات.

ڄمڪندڙ ڪپڙا ڏکي ڄمڪن پيون،
ڪل خوشيءَ سا هر گهڙي ٽهڪن پيون.

آسمان ناهي ڄڻ آهي ڪارڙا،
جنهن ۾ پسل لاش آهن بي شمار،
خون ۾ رنگين ٿا ڏسجن لاله وار.

ڄڻ ته ڪي مانجهي ٿيا آهن شهيد،
جن جا پٽ آهن مبارڪ ۽ سعيد.

ڇنڊ آهي آسمان جو ڄڻ چراغ،
جنهن جو پروانن لڏو آهي سراغ،
جي ڏسي ان کي ٿين ٿا باغ باغ.

ان مٿان قربان ڪن ٿا زندگي،
پنهنجي پائڻن ٿا انهيءَ ۾ بندگي.

ڄڻ ته ٻيڙيون پر جي آيون نور سان
رات جي دريا ۾ جي آهن روان،
آسمان وارو ٿري سارو جهان.

ڇنڊ جو آخر آهن بندر ڏٺو،
خير سان پنهنجو اتي لنگر هڪيو.

ڏرو ڏرو ڇڻ ٿي آهي ڪمڪشان.
جنهن جا هي سڀ ڏرا آهن ضوڻشان.
زيب ور جنهن سان رهي ٿو آسمان.

دائما جيڪي رهن ٿا ديده ور.
آهي جن ۾ ڇڻ ته جادوءَ جو اثر.

ڇڻ سفر تي آهي نڪتو ڪاروان.
چنڊ آهي ڪاروان جو پاسبان.
آ حدي خوان هر ستارو شوق سان.

ٿا وڃن هر رات هي محفل ڪندا.
طءِ نشاط و عيش جي محفل ڪندا.

حور فطرت کان چڱو هيڻ جو هار.
بي بيا دائن ۾ آيو انتشار.
بي عدد آهن هزارن جا هزار.

جن کي حسرت سان هر هر ٿي ڏسي.
ڪين ٿي ڪنهن ريت پي ميري سگهي.

رات جي قلعي تي ڇڻ ڪي چوڊار.
جابهجا پوري تي آهن جان نثار.
هر گهڙي هر لحظه آهن هوشيار.

جن اڳيان هر وقت مشعل ٿا ڀرن.
جيڪي گذري ٿو سوجهت پٺ ٿا ڏسن.

لعل موتي پنهنجي چادر تي چٽي.
ناز سان ٿي رات جي راڻي اچي.
راز قدرت جا هزارين ٿي رکي.

چشم بينا سان جي ڪو اُن کي ڏسي،
ڪنڌ ورائي ڪين هئي پاسي ڪري.

جڻ ته ٿيون مڻيون پريون اکوت ڪن،
تيز ٿيون هڪ هئي پٺيان ڊوڏن ڊڪن،
ناز سان انداز سان ڳائڻ نچن،

جن ڏٺي ٿي روح کي راحت اچي،
دل دماغ و ساهه کي فرحت اچي.

جڻ ته تانڊاڻا ٿا نڪرن رات جو،
رنگ روشن ڪن ٿا جي ظلمات جو،
پردي اندر ٿا وڃن پريات جو،

رات جو دنيا کي ٿا روشن ڪن،
راهه گم ڪرده کي ٿا رستو ڏسن.

جڻ ته هاريو آ خدا ڪوثر جو ڄام،
سڀ تي واجب آه جنهن جو احترام،
قطرو قطرو ٿي ڪريو آهي تمام،

فخر قطرن تي ڪري ٿو آسمان،
جن کي پيارو سمجھي ٿو سارو جهان.

جو ٻڌڻ ۾ ٿو اچي لوح و قلم،
جنهن کي ڄاڻي ٿو خدائي ذالڪرم،
جنهن ۾ هر ڪنهن جو مقدر ٿيو رقم،

پانشجن ٿا تنهن جا نقطا نور سان،
جيڪي ڏسجن ٿا درخشان دور کان.

جن تہ باغِ خلد مان ڪنهن گل پئي
آسمان تي ڪنهن ڇڏيا آهن چئي
دلفريبي ڪين ٿي جن جي هئي

آسمان ٿيو غيرتِ گلزار آهي
هر گل بي خار پر اسرار آهي

جن فرشتا ٿي قطار اندر قطار
نوع انسان جو ڏسن ٿا حال زار
پاڻ به شايد ٿا هر دم ڪن پڇاز

ڪيئن بشر هو افضل و اعليٰ بڻيو
ڇو زمين تي ايترو ادنيٰ بڻيو

اشرفين جي جن وڃي برسات آهي
شرم اندر سون ڌڙ جي ذات آهي
نور سان معمور ٿي وئي رات آهي

بارڪ الله قدرتِ ربِ قدير
زلفِ شبِ به ٿي وئي دنيا اسيرا

ڇڏ گهڻي تشویش کي هاڻي "اياز"،
ياد ڪر ساڳي شبِ راز و نياز
عرش تي ويو هو جڏهن مير حجاز

ان جي قدمن جا آهي آهن نشان
آسمان تي اڄ به ڏسجن ٿا عيان

نيٽن ۾ ڪنهن جي تصوير

سندو ۽ جي سيني مٿان باصد حجاب،
جيئن پوي ٿو عڪس روءِ ماهتاب.

شام جي تاريخڪين ۾ جيئن ڏيو،
ڪنهن مندر ۾ ٽمٽائي ٿو پيو.

جيئن وڃي رقصان پيو برسطح آب،
لڏندو لمندو موج ۾ نازڪ گلاب.

گل جي پيالي ۾ جئين پوئين پهر،
پيئي شبنم تي چڙهي پئي سيم رز.

نرگسي پيالن ۾ جيئن ڪمنو شراب،
زور سان چمڪي پيو باآب و تاب.

رحل تي رکيل هجي قرآن جيئن،
جنهن تان صدقي ساهه ٿئي قربان جيئن.

آه دل ۾ تمننجي ائين تصوير دوست!
جنهن کان روشن تمننجي آ تقدير دوست!

گل جھڙو هٿ

حسين گل جھڙو پنهنجو هٿ ڏي مونکي.
کٽي ان کي لڳن سان مان لڳايان.
چمڪي ڇاتيءَ ۾ ان کي مان چڀايان.
اکين جي پردي ۾ ان کي لڪايان.

حسين گل جھڙو پنهنجو هٿ ڏي مونکي.
مقدس تنهنجي هٿ سان هٿ ملائي.
چڏيان دنيا ۾ سموريءَ کي ڀلائي.
حسد وارن سين کي باهر لائي.

حسين گل جھڙو پنهنجو هٿ ڏي مونکي.
پيارو مونکي آهي دل و جان کان.
چڏيان جھڪڙي مان تنهن کي آگرين سان.
موض ان جي ڏيان هڪون و مڪان مان.

حسين گل جھڙو پنهنجو هٿ ڏي مونکي.
گلن ان کان نزاڪت آ ڇرائي.
صبا ان کان ئي خوشبو آ پرائي.
ستارن جي چمڪ ان آ لڄائي.

حسين گل جھڙو پنهنجو هٿ ڏي مونکي.
وڏي هيڪر جي مون سان هٿ ملائين.
نوازش سان پنهنجو تون بنائين.
چڏيان ڪڏهين نه انکي عمر تائين.

حسين گل جھڙو پنهنجو هٿ ڏي مونکي.

شمع ۽ پروانو

هيئن شمع کي ٿي چيو پرواني رات:
”مونکي تنهنجي آ سڌائين وائي رات.“

عشق مونکي ٿو نه ترسڻ ڏئي گهڙي.
پلڪ ۾ ٿو خاڪ ٿيان توتان سڙي.“

ڪن شمع جي جڏهين پمتو هي بيان.
پنهنجي مشڪي هن طرح کولي زبان:

”اي اُهر! منهنجا عاشق سج چوان.
تو ٽڪر آ ڪاٺيان جو نشان.“

عشق ۾ جلدي سڙڻ ناهي ڪمال.
پر سڙي ڪنهن لاءِ جيئڻ آهي محال.“

بلبل ۽ گل

هڪ ڏهاڙي بلبل شيرين مقال،
گل سان آهستي هڪٿي هئي فيل قال:

”چو وڏائي حسن تي تون ٿو هڪرين،
پاڻ جهڙا ٿو جڏهن مرندا ڏسين.“

گل کلي هن کي ورائيو هي جواب:
”آه سچ جيڪي چوين ٿو تون جناب،

پر نه ڪنهن سڻي جي عاشق باثواب
سخت سخنن مان ڪئي دل آ ڪباب.“

*

جدا ٿي وياسي

جيئن آسمان تي ۽ ابريهان
ملن ۽ ملي ٿي وڃن ڌار ڌار،
ملي تون مان مٽڙا جدا ٿي وياسي.

جيئن راهه ڀلجي ۽ حيران راهي،
ملي ماڳ هڪ تي پٽن ٿوري سامي،
چون ٿوري دم ۾ سي الله واهي.

جيئن شاخ هڪ تي ۽ غمگين پکي،
پريل درد سان نغما چيڙن اچي،
الڳ ٿي وڃن هڪ ٻئي کان وري.

جيئن سمنڊ مان هڪي ۽ چوليون چلي،
وڃن ريت تي هڪ ٻئي سان ملي،
وٺن موٽ تي پر علحدي ڳلي.

ملن هڪ ٻئي سان ۽ گردش ۾ جام،
اڃا هڪن نه پورو سلام و ڪلام،
ته پهچي وڃوڙي جو تن کي پيام.

جيئن ڪنهن شجر جي ڄمڪي شاخسار،
وڃي شاخ ٻيءَ سان ٿئي همڪنار،
مگر سخت جهوتو ڪري تن کي ڌار.

ملن رات ۽ ڏينهن جيئن هڪڙو دم،
نه اوري سگهن پنهنجو رنج و الم،
نين پنهنجي دل ۾ سي فرقت جو غم.

جيئن ابر ڪنهن مان به بوندون نٿي
اچي هرگ گل تي ڏين سي چمي.
۽ ٿوري گهڙيءَ ۾ وڃن خشڪ ٿي.

هئو تنهنجو ۽ آه تنهنجو "اياز"
اي گل روا اي گل رخ، اي عاشق نوازا
هجي ڇو نه فرقت پلي جانگداز.

*

شاعر جي بارگاه ۾ فطرت جي صدا

چنڊ جي صدا :

زمين ۽ آسمان مونکان منور،
فلڪ جي گوش جو آهيان مان زبور،
نظارو منهنجو آهي روح پرور،
سبيل نور پهچايان ٿو گهر گهر،
نظر ڪر هن طرف شاعر نظر ڪر!

اڌ رات جي صدا :

سندم تاريخڪين ۾ ياد ياران،
سندم خاموشين ۾ نغمه يزدان،
سندم دل ۾ هزارين راز پنھان،
ستارا شاد، شهنم آه گريان،
نظر ڪر هن طرف شاعر نظر ڪر!

آفتاب جي صدا :

سڏن سڀ مونکي ٿا مشرق جو قهر،
هروڙ صبح آ مونسان منور،
سندم ڪيئن سان ٿئي پتر ٿو گوهر،
چمن جو ڌرو ڌرو ٿئي ٿو اختر،
نظر ڪر هن طرف شاعر نظر ڪر!

سڀا جي صدا :

رهان ٿي مان چمن ۾ مست و رقصان،
سندم جهونڪا سدائين مشڪ باران،
نشاط دل جو مون ۾ ساز و سامان،
رهي خندان ٿو مون کان باغ و بستان،
نظر ڪر هن طرف شاعر نظر ڪر!

گل جي صدا :

ٿنا منهنجيءَ ۾ بلبل گيت ڳائي
صبا منهنجي ٿي خوشبو ٿي چرائي
چمن ۾ حسن منهنجو آڳ لائي
خرد وارين کي مجنون ٿو بنائي
نظر ڪر هن طرف شاعر نظر ڪرا

بلبل جي صدا :

چمن جي ٿا سڏن مونکي غزل خوان
سندم آهن ۾ حسرت يامس و ارمان
سندم گيتن ۾ برق سوز پنهان
فغان منهنجي کان گل جو چاڪ دامن
نظر ڪر هن طرف شاعر نظر ڪرا

موسم بهار جي صدا :

جهان کي بخشان خوشبوءَ جا خزان
گلن جو دور بلبل جا ترانا
جوانيءَ کي محبت جا فسانا
حسينن کي نوا عاشقانا
نظر ڪر هن طرف شاعر نظر ڪرا

يادلن جي صدا :

اسان جي منت آمد ڏيل وانگر
وجهون ٿا چنڊ جي چمري تي چادر
فلڪ جي بحر جا آهيون شاور
زمين تي موڪليون قطرن جا گوهر
نظر ڪر هن طرف شاعر نظر ڪرا

پھاڙ جي صدا:

چراغان آ گلن سان منهنجو دامن،
بلندي عرش ۽ سختي آ آهن،
سندھ چوڻي تي ڪڪرن سان مزين،
سندھ مڃي ۾ هيرا لعل مدفون،
نظر ڪر هن طرف شاعر نظر ڪرا

پو وري فرصت ڪٿي

ٻوڏ گل جيئن ٿي رهي دوش صبا تي شمسوار
جيئن خوشيءَ ۾ صبح سانجھي آھِ رقصان آبشار
آسمان ۾ جيئن ڦري ٿو موج ۾ ابر بهار

موج مستيءَ ۾ مڱن تيئن چون مان ھر دم رھان
جي ھٿان ھيءَ ويل ويئي پو وري فرصت ڪٿي!

ھيءَ شگوفن جو تبسم ھيءَ ستارن جو جمال
ڪشتيءَ ماءُ منور بادلن جي مست چال
صبح جو تارو ھميشه عاشقن جان ڀرملال

نقش ھي نقاشِ فطرت جي چٽيا سي مان پسان
جي ھٿان ھيءَ ويل ويئي پو وري فرصت ڪٿي!

آ جواني اڃ ٿي آ دل لڳائڻ جو سمو
ڪنھن جي لڳ مجنون ٿيڻ عاشق چوائڻ جو سمو
پيار ۾ ڪنھن کان رسل ڪنھن کي ستائڻ جو سمو

پنھنجي دل جو ڪنھن حسين جي دل سان مان سوڌو ڪيان
جي ھٿان ھيءَ ويل ويئي پو وري فرصت ڪٿي!

موج ۾ آھي چمن باد بهاري موج ۾
موج ۾ بلبل جا نغما گل جي ٿاري موج ۾
موج ۾ آ ڏرو ڏرو دنيا ساري موج ۾

چون سھڻن سان پيان ۽ موج ۾ ڳالھيون ڪيان
جي ھٿان ھيءَ ويل ويئي پو وري فرصت ڪٿي!

باغ ۾ چيڙيو صبا آهي پنن جي ساز کي
چوٽ چاڙهيو بلبلن آ رس پري آواز کي
اڄ گلي مل دلريا هاڻي ڇڏي ڏي ناز کي.

آه منمنجي پي جواني تون به دلبر آن جوان.
جي هٿان هيءَ ويل ويئي پو وري فرصت ڪٿي!

آه سڻو چند جنمن جو چمرو آهي دل نشين.
گل آ سڻو مست جنمن کان ٿا رهن اهل زمين.
آسمان ڌرتيءَ تي آهين پر سڀن کان تون حسين!

چو نه تنمنجي مدح ۾ اشعار مان ويهي چوان.
جي هٿان هيءَ ويل ويئي پو وري فرصت ڪٿي!

ڪجهه حسينن جا ۽ ڪجهه دنيا جا غم آيا ويا.
مهربانيون ڪن ڪيون، ڪن جا ستم آيا ويا.
ڪجهه خوشيون آيون ۽ ڪجهه رنج و الم آيا ويا.

ڇا جي لڏ گذريل گهڙين تي ويهي مان ماتم ڪيان.
جي هٿان هيءَ ويل ويئي پو وري فرصت ڪٿي!

آ روان راهه فنا تي زندگيءَ جو ڪاروان.
ختم ٿي ويندو ڪڏهن هي عيش و عشرت جو جمان.
ڪين ڪي رهندي زمين ۽ ڪين رهندو آسمان.

جو رهي قائم هميشه اهڙو بهتر ڪم ڪيان.
جي هٿان هيءَ ويل ويئي پو وري فرصت ڪٿي!

آرزو

مان چاهيان ٿو توساڻ مان گڏ هجان،
جيئن چنڊ سان آه چانڊاڻ گڏ،
جيئن آ شفق ساڻ لالاڻ گڏ،
مان چاهيان ٿو توساڻ مان گڏ هجان.

سوا تنهنجي منهنجي اجر زندگي،
ائين آ جيئن ڪنهن قبر جو چراغ،
ائين آ جيئن لاله جي دل جو داغ،
ائين آ جيئن سرءِ جي ويل باغ،
مان چاهيان ٿو توساڻ مان گڏ هجان.

جيئن بادلن سان آ پرسات گڏ،
جيئن سار سان آه نغمات گڏ،
جيئن دل جي دنيا سان جذبات گڏ،
مان چاهيان ٿو توساڻ مان گڏ هجان.

*

اداس دل جو نغمو

تون هئين هيون خوشيون منمنجيون.
چنڊ سان جيئن ستارا ٿا رهن.
تون وئين سڀ خوشيون به ويون.
جيئن بهارن سان گڏجي گل ٿا وڃن.
توبنا دل، اداس آ سائين!

تو جدائيءَ ۾ ايئن سڙي سينو.
باهه ڪوري ۾ جيئن ڪنهن پڙڪائي.
ياد تنمنجيءَ ۾ وقت گهاريان ٿو.
آءُ آهيان ۾ آ اڪيلائي.
توبنا دل، اداس آ سائين!

تون وڃڻ وقت ايئن هئين خاموش.
چڻ ته سيني ۾ غم لڪائي ٿي.
اي خوشيون منمنجيون نيڻ وارا.
پاڻ غمگين ڇو بناي ٿي؟
توبنا دل، اداس آ سائين!

توڪي ويندو ڏسي ائين غمگين.
منمنجي اکين ۾ لڙڪ آيا ٿي.
حال دل جو نه ٿي پوي ظاهر.
پنمنجي غم جان مون سي چپايا ٿي.
توبنا دل، اداس آ سائين!

تو سوا گيت منمنجا چپ آهن.
آ ٿئي ساز دل جو پيو.
تو سوا ايئن اداس آ هر شيءِ.
جيئن سوا روشنيءَ جي ڏيو.
توبنا دل، اداس آ سائين!

گل به آهن، بهار پي آهي.
پر انهن پر به آهي ويران،
ميء به آهي ۽ جام پي آهي.
پر ملي ٿو سڪون ڪٽ جاني!

تو پنا دل، اداس آسائين!

تو سوا ياد سور آ تن جي،
آهي راتيون جي گڏ گذاريون سي،
پاڻ سان گڏ ڪٿي وڃين ها دوست،
آهي گهڙيون جي گڏجي گهاريون سي.

تو پنا دل، اداس آسائين!

پل خوشيءَ جا هجن سوين سامان،
تون نه آهين ته مان خوشي ڇا ڪندس،
تون ئي منهنجي ته زندگي آهين،
تون نه آهين ته زندگي ڇا ڪندس.

تو سوا دل اداس آسائين!

دل چوي ٿي

دل چوي ٿي هتان مان اڏامي ويڃان.
 ويس ڪارا ڪري بادلن سان رهان.
 ميگه ملهار ٿي مان گهمان ۽ قران.
 ۽ هوا جي پرن جي مٿان مان اڏان.
 آءُ وڌندو ويڃان آسمان آسمان.
 چند تارن کي پنهنجن هٿن سان چمان.
 سونهن تن جي وڃي آءُ ويجهي پسان.
 سج جي منہ جي مٿان هلڪو ڀرڻو وچان.
 انکي جمولي ۾ پنهنجي چپائي چڏيان.
 انڊلٽ سان هجان. ڪمڪشان سان رهان.
 مان ڪنڻ سان ڪلندو ۽ ٿلندو وتان.
 جھنگ جهر جي مٿان ڍنڍ ڍورن وتان.
 چيچ وڃندو ويڃان. ناز سان مان نچان.
 جي اڃايل هجن تنکي پاڻي ڏيان.
 ٿر جي مارن مٿان آءُ ڀرڻي پوان.
 ڪوه ڀرڻ مٿان آءُ رانديون رمان.
 اوچن ٽڪرن پٺيان مان چپان. مان لڪان.
 ۽ هماليہ جي چوٽي تي ڊوڙان ڊڪان.
 برف جي فرش تي آءُ لپتي پوان.
 ڪاٿي ٻيهي رهان. ڪاٿي اڳتي وڌان.
 ميگه جي راڳ سان ساز بنجي ويڃان.
 گيت ٻڌجي وٺن جي چپن تي چران.
 آءُ ٻڌندو ويڃان دهر جا داستان.
 عشق وارا ۽ جت آءُ ملندا ڏسان.

گيت مٽڙا سريلا اتي مان چوان،
 سونهن وارن وٽان هوريان هوريان هٻان،
 بوند بنجي انهن جي گلن کي چهان،
 عاشقن جي جتي آه زاري ٻڌان،
 تن سان ويهي رهان، تن کي آتت ڏيان،
 ڏاڍ ورن مٿان ڏاڍي گجگوڙ ڪيان،
 دل دٿيئن سنڍي آءُ ڏاري وجهان،
 جت ڏکويل ڏسان تاتي پاڇو ڪريان،
 مينهن رحمت جو بنجي انهن تي وسان،
 دل چوي ٿي هتان مان اڏامي وڃان!

*

شاعر

اي خدائ عشق، اي پروردگارِ رنگ و بو
تون زمين تي ٿو ڪرين ڪون و مڪان جي گفتگو
تنهنجو مرغِ فڪر اڏري ٿو جهان ۾ چارسو
تنهنجي لفظن ۾ سمائل آه دل جي آرزو.

تون ئي چيڙين ٿو سدائين پيار الفت جو رباب
پنهنجي نغمن سان زماني ۾ ٿو آئين انقلاب.

آسمان کان دور پهچي ٿي وڃي تنهنجي نظر
جت ملائڪ پي هلائي ٿو سگهي پنهنجو نه پر
تنهنجي اکين جي اڳيان سارو لري ٿو بحر و بر
تون زمين و آسمان جي ٿو ڏئين ساري خبر.

هر دو عالم کي جو جهڪڙي، آند سو زنجير تون
انقلاب و عشق جي خوابن جي آن تعبیر تون.

تنهنجي نظرن جي اڳيان آ جلوهء لوح و قلم
تنهنجي آڏو هر دو عالم جي سدا گردن آ خم
تون ڏسين ٿو آه ڪٿ تخت سليمان جامِ جمر
جذبہ انسان کي ڪاغذ تي ڪرين ٿو تون رقم.

عڪس گلشن جو وجهين ٿو تون خس و خاشاڪ تي
عرش جون مهرون هڻين ٿو تون جبين خاڪ تي.

تنهنجي لفظن ۾ سمائل آ تخيل جو شهاب
تنهنجي معنن ۾ سمائل، آه بيحد آب و تاب
شهد تنهنجي گفتگو، تنهنجي آهي شراب
تنهنجي جذبن جو فرشتن وٽ به ناهي ڪو جواب.

تنهنجي شعرن کان ٿو چڻ، طاري ٿئي جادوءَ جو اثر
پنهنجي نغمن سان ڪرين بيهوش ڪي ٿو هوش وٺ

حسن جي مغرور دل کي جيڪو بخشي ٿو غرور
عاشقِ ناشاد کي جو سوز ۾ ڏئي ٿو سرور
جيڪو روشن ٿو ڪري ظلمات ۾ قنديل نور
جو خيالن ۾ اڏائي ٿو وڃي دنيا کان دور.

جنهن کان مستي موج ۾ دائر رهي ٿو هر بشر
تنهنجي نظمن ۾ سمائل آه ڪو اهڙو اثر.

تنهنجي آهن کان پریشان ٿو ٿئي بيحد نگار
تنهنجي نغمن تي ٿو سوچي پنهنجي دل ۾ بار بار
۽ عوامل سان ٿي وڃي ٿو هو گدا مان شمعِ يار.

شعر تنهنجو، جا ستل دل کي جاڳائي آه آه
سنگدل سمن کي جا تڙپائي اهڙي باه آه.

تنهنجي لڏ روشن ٿئي ٿو، آسمان ۾ ماهتاب
تنهنجي لڏ ٿي ابر تارن تي وجهي ٿو پيو نصاب
تنهنجي لڏ ٿي ٿا ٽڙن بلبل جي دل رنگين گلاب
تنهنجي لڏ ٿي هلي باد صبا، باصد حجاب.

صبح جي رنگينين ۾ تون آهين نغمه نواز
شام جي محفل کي گرمائي ٿو تنهنجو سوز ساز.

درهم و درهم جڏهن تارين جي ٿئي ٿي انجمن
پنهنجا ڪر آهسته موڙي ٿو جڏهن برگ سمن
گل سان شينر جي زبان جنهن وقت آ محوسخن
مست جڏهن خواب غفلت ۾ پيو آهي نه.

تنهنجي دل جو ساز اهڙو ٿو اچي پو جوش ۾
حسن تارين مان اچي ٿو تنهنجي جھٽ آغوش ۾.

انڌي جي فرياد

اي خدا! تنهنجي اڳيان فرياد آ
 چو جواني منهنجي هيئن برباد آ
 زندگي ناشاد آ. ناشاد آ
 بس سياهيءَ سان جهان آباد آ.
 ڪمڙو اهڙو مون ڪيو آهي قصور
 آ ملي جنهن جي سزا ايڏي، حضور!

مون ڏٺو ڪنهن کي نه جڳ ۾ مور آ
 روشني دنيا جي مون کان دور آ
 زندگي منهنجي سدا بي نور آ
 شيش ڏل غم انهيءَ کان چور آ.
 اي خدا ڏس ڪمڙو هي دستور آ
 هڪ ڏسي ٿو ۽ ٻيو مجبور آ.

تا چون گلشن ۾ آيل آ بهار
 ابر ان تي ٿو ڪري گوهر نثار
 ٿي سڄو آهي پيو سو لال زار
 فصل گل آهي لٽو اڃ بيشمار.
 تو رٿان ليڪن مان هٽي زار زار
 ڪيئن ڏسي انکي سگهان مان هڪڙو وار

تا چون نيلو هو آهي آسمان
 تنهن ۾ روشن آهي بي حد ڪمڪشان
 بدر آهسته ٿئي ٿو نوجوان
 صبح جو سج ٿو رهي پيو زرنشان.

ڪين مان ڪنهن کي ڏسان ٿو ڇا ڪيان
پنهنجي سوين جو ڪيان ڪنهن سان بيان.

جيڪو منهنجي هٿ ۾ هي آهي گلاب
تا چون سو سونهن ۾ آ لا جواب
"بادشاهه حسن" ان جو آ خطاب
عشق ان جي ۾ آ بلبل کي عذاب.
منهنجي جيڪو هيءَ دعا ٿي مستجاب
چشم ان جي ديد سان ٿي بارياب.

تا چون ڏڪندا اچن ڪارا ڪڪر
تا هوا ۾ چڻ پڪيڙن ڌاڳ ۾
شينهن وانگر ٿا ڪرن سي شور شر
تا پڙهائين بوند سان سي جهنگ جهر.
تا ٿين ان وقت منهنجا چشم تر
ٿو ٿي ڪجهه پي سگهان مان ڪين پرا

تا چون رنگين آ سارو جمان
رنگ به حد چو طرف آهن عيان
سرخ آهي گل ۽ نيلو آسمان
سبز پڻ آهن ۽ روشن ڪمڪشان!
مان ڏسان هر دم فقط ٿو ڪارو رنگ
جنهن کان آيو آهيان به حد تنگ.

تا چون آئي آهي ساعت سعيد
يعني آهي اڃ جمان ۾ عيد عيد
بخت بد کان آهيان محروم ديد.
آ نشاط عيد پي مون لاءِ عذاب
ڪين خوشين مان ٿيان ٿو بهرياب.

صبح سانجھي ٿو رهي ڪنهن جو ڌيان
نالو ڪنهن جو ٿو رهي ورد زبان
دل جو جذبو ٿو ٿئي ڪنهن سان جوان
سچ ته ڪنهن سان مان محبت ٿو ڪيان
هائ! انکي پي نٿو ڪڏهين ڏسان
سرڪي قدم تي ان جي ٿو رکان

منهنجي لڏ آهي جهان سارو سياه
آ زمين ۽ آسمان سارو سياه
آ جهان جو هر مڪان سارو سياه
ٻار ٻڌڻو ۽ جوان سارو سياه
ٿي سياهي حصي ۾ امداد آه
منهنجي دنيا هن طرح برباد آه

دوست هڪ ٻئي سان ملي ٿا پيا نچن
ٿا کلن خوش ٿا ٿين ۽ ٿا ٽپن
ٿا هزارين رنگ سي مردم رچن
ڊوڙ پائي هڪ ٻئي کي ٿا ولن
ٿا رهن ليڪن سڀئي مون کان ٿي دور
۽ اچي ويجهو ڏسن مونکي نه مور

لڏ سدا منهنجو رهي آڌار ٿي
ڳڻ ۽ سڪ سا رهي غمخوار ٿي
بس دنيا ۾ آه هڪڙو يار ٿي
ڪينهي مون کان ڪڏهن بيزار ٿي
ان سماري ٿو گذاريان زندگي
ان جي آڌر مان ٿو گهاريان زندگي

مون مان آهي پنهنجو ۽ اغيار ڪڪ
 ننڍو وڏو پيرسن ۽ ٻار ڪڪ
 چاق پي ڪڪ آهي بيمار ڪڪ
 پاڻ مان خود پاڻ آهيان ڌار ڪڪ
 بار دنيا تي آ چڻ منهنجو وجود
 عار دنيا تي آ چڻ منهنجو وجود.

منهنجي قسمت ۾ آهي نوڪر لڪيل
 راه منهنجيءَ ۾ لڪر ٿوهر لڪيل
 زندگي منهنجي آهي بدتر لڪيل
 ۽ خيالي پيچرا ۽ ور لڪيل.
 هر قدم تي مونکي آهي مشڪلات
 توڏيڪو گذري ائين هي ڏينهن رات.

ڇا ڪڏهن ٿيندو نه هي آزار بس
 ڇا نه ٿيندو بخت بد جو بار بس
 ڇا هي سورن جو نه ٿيندو دار بس
 ڇا نه ٿيڻو آهي حال ڌار بس.
 ختم ٿيندي ڇا حياتي هيئن رڙي
 بخت بد جي رهندي هيئن قائم ارڙي.

ڇا جهان وانگر تون ٿيندين بي ڪرم
 قهر جو ايڏو صدا رهندو قدم
 بس خوشيءَ صيوض ٿي ڏيندين رنج و غم
 ان کان بهتر آ ڪڍي ڇڏ منهنجو دم.
 منهنجي چئندي چند هن آزار کان
 سور جي، لڳ جي ۽ غم جي بار کان.
 (سنڌ مسلم ڪاليج مخزن آڪٽوبر 1949ع ۾ شايع ٿيل)

آيو بهار

مند مينهوگي آئي يا
ڪڪريون ڪاريون ڪارونپار.

هلڪي هلڪي بوند وسي ٿي
موتين جي ٿي وڻي وسڪار.

جيئن نشي ۾ مست مولي
اٿين ٿا جمومن تارئون تار.

تر هر مارو ٿي ويو جل ٿل
تل ترايون تارئون تار.

آپ ۾ بادل ڪارا چانبا
ڄڻ ڪنهن مٽي چوڙيا وار.

ايرن اهڙو ويس ڏيکيو آ
محرم ۾ جيئن ماتمدار.

وات گلن جا بوندن پريا
ٿويا ان سان جيئن تمٽار.

ڌرتيءَ جي خوشبوءِ اچي ٿي
ڇڳ مڱ گلن جي ڄڻ هڪار.

اٿين اچن ٿا ٽڪڙا بادل
ڊڪ پڄائن جيئن ٿا ٻار.

گل ڦل ايئن ٿا ٻهن ٽهڪن
مڪڙو ڏوتل جيئن ڪنوار.

اپ گجي ٿو مينهن وسي ٿو
چوڏس ڪنوئن جا چمڪار.

گهڙي اٿين ڪنوڻ ڪنوي ٿي
جنگ ۾ جرڪي جيئن تلوار.

لو لڪ، جهولا ساه ساڙيندڙ
جن گرمي وٺي، ٿيو ٿڌڪار.

هن موسم ۾ ڪيئن رهان مان
منهنجا دلبر ٿو کان ڌار.

✱

تنهائي

جيئن اچي حملو ڪري ويٺ تي خزان
هار کائي پن چڏن پنهنجو مڪان
رهجي هڪ پن جيئن وڃي ڪو ناتوان
هاءِ، تنهائي ۾ تيئن آهيان، اي دوست.

جيئن پتي سڀ باغ مان گل باغبان
پر وڃي هڪ تي نه پيو ان جو ڌيان
جيڪو تي پئي درد جو نئون داستان
هاءِ، تنهائي ۾ تيئن آهيان اي دوست.

جيئن وڃن ڪنهن ڪونج کي ڪونجون ڇڏي
۽ آف ڏي جي وڃن ٽڪريون لڏي
هوءَ اڪيلي ويئي، تن کي پئي سڏي
هاءِ، تنهائي ۾ تيئن آهيان اي دوست.

ولر مان جيئن چار ۾ لاسي پڪي
آشيانن ڏي وڃن ٻيا سڀ پڇي
غم الم ۾ هو پيو گهاري زندگي
هاءِ، تنهائي ۾ تيئن آهيان اي دوست.

جيئن لڪائي پردي اندر ٿو ڪڪر
چمڪندڙ روشن ستارا زور تر
ڪوئي هڪ ٽمڪي ستارو دور پر
هاءِ، تنهائي ۾ تيئن آهيان اي دوست.

ماڪ جا قطرا وڃن جيئن ٿي نھان
پر هجي هڪ ننڍڙو قطرو ضوفاڻ
ڪنھن حسين ڳوڙهي جيان بيٺل هيان
هائ، تنھا جڳ ۾ تيئن آهيان اي دوست.

جيئن وڏي اڳتي وڃي ڪو ڪاروان
اٿين وڃي رهجي ڪو پٺتي جاودان
جيئن ٿي تارو ڇڏي ٿو آسمان
هائ، تنھا جڳ ۾ تيئن آهيان اي دوست.

جيئن سياري جو، ڪوئي ڪارو ڪڪر
آسمان جو ٿو رلي تنھا پيو ۾
چين پائي ٿو ڪٿي هو ڪين ۾
هائ، تنھا جڳ ۾ تيئن آهيان اي دوست.

پهچي سڀ پيڙيون وڃن ساحل قريب
رهجي موجن ۾ وڃي هڪڙي غريب
واچي ويئي پنهنجو حسرت سان نصيب
هائ، تنھا جڳ ۾ تيئن آهيان اي دوست.

جيئن ميسارن سان ڦرهي جا اکر
ٿا وڃن ڏهندا سڀيئي تيز تر
پر اچي جيئن ڪو ڊنل ان ۾ نظر
هائ، تنھا جڳ ۾ تيئن آهيان اي دوست.

جيئن وڃي گل ٿي هوا ۾ هر ڏيو
رهجي ۾ هو ٽمٽائيندڙ ويو
ٿو حياتيءَ جا ڪٿي بس دم پيو
هائ، تنھا جڳ ۾ تيئن آهيان اي دوست.

مقبرن جا جيئن ڪيئي اوچا منار
 ڏهندا آهسته وڃن پيا بار بار
 پر بچيل بيٺو ٻڌائي حال زار
 ها، تنها جڳ ۾ تيئن آهيان اي دوست.

تي ”اياز“ آهي تنهائي نصيب
 آ نه يارن ري خوشي ڪائي نصيب
 ياد ٿي وئي آه هي وائي نصيب
 ها، تنها جڳ ۾ تيئن آهيان اي دوست.

(ميران ميارو ۱۹۵۴ع)

*

سنڌڙي منهنجو وطن

جنمن جو آهي ڏرو ڏرو ماهتاب،
آ پشيمان جنمن جي اڳيان آفتاب،
جنمن اڳيان آ سونمن زمرا جي خراب،
جنمن اڳيان پيلو آ بجليءَ جو پي تاب.
سنڌڙي آهي اهو منهنجو وطن!

آ جتان جو آب بس آب حيات،
آ سڀايل جنمن ۾ چڻ شهد و نبات،
جنمن ڪيو آ زم زم و ڪوثر کي مات،
هندو جنمن کي پوڄي ٿو پيو ڏينمن رات.
سنڌڙي آهي اهو منهنجو وطن!

آ صبا جنمن جي سدائين مشڪبار،
عطر ريز و عطر بيز و عطر ٻار،
جنمن کان خوشبو ٿو وٺي مشڪي تتار،
جنمن جا طالب گل رهن ٿا ڌار ڌار.
سنڌڙي آهي اهو منهنجو وطن!

گل کان بهتر جنمن جو هر هڪ آهر خار،
سنبل و سوسن ٿي جنمن تان ٿئي نثار،
عشق جنمن جي ۾ آ نرگس اشڪبار،
پيچ پيچان کائي ٿي پئي ڌار ڌار.
سنڌڙي آهي اهو منهنجو وطن!

سح جا ڪرڻا اڳ ۾ جنمن کي ٿا چمن،
ٿا ستارا جنمن وٽان روشن ٿين،
ابر بوندن سان ٿا جنمن کي ڌوئن،
باب ٿا اسلام جو جنمن کي چون.
سنڌڙي آهي اهو منهنجو وطن!

ٿا پڪي جتڙي رهن پيا نغمه خوان،
 نغمه شادي سان ڪولن ٿا دهان،
 دل جو جذبو ٿو ٿئي جنهن سان جوان،
 جنهنجا آهن بلبل گل مدح خوان.
 سنڌڙي آهي اهو منهنجو وطن!
 مُشڪ جنهن جي خاڪ ۾ آهي گل،
 آهي جنهن ۾ عود ۽ عنبر پيل،
 جنهن جو نهر ذرو آ مستيءَ ۾ متل،
 آ حسين چڻ رنگ هوليءَ ۾ رتل.
 سنڌڙي آهي اهو منهنجو وطن!

ٿو اچي مستيءَ ۾ نچندو جت سحاب
 آهي پيتل چڻ ته شيرازي شراب
 ٿو وسائي پنهنجا گوهر بي حساب
 چڻ لٽائي ٿو خزانو ڪو نواب
 سنڌڙي آهي اهو منهنجو وطن!
 آ جتان جي گل نشان اهڙي زمين،
 چوڻ طرف چڻ آهي فردوس برين،
 ٿي گلن جي ماڪ جت ٿوئي جبين،
 خود فریفت ٿا ٿين جنهن تي حسين.
 سنڌڙي آهي اهو منهنجو وطن!

*

خطاب به غداران وطن

هوشييار اي نفس طامع جا مريد!
هوشييار اي چشم نابين ڪورديد!
هوشييار اي هٿسُ شمر و يزيد!
هوشييار اي صيدِ شيطان پلديد!

ديس جو هر فرد چٽي ٿو بار بار،
ملڪ جا غدار ٿي تون هوشييار.

تون پڇين ٿو آهر ڪٿ تنهنجو مقام،
جٿ وٺن ٿا جعفر و صادق جو نام،
اتِ ڏين توکي به ٿا دشنام جام،
توتي لعنت ٿي وسي هر صبح شام.

تنهنجا ديسي ڪين پرديسي پرين،
تون نه پنهنجن لک پراڻ لک مرين.

قبر ۾ آ تنهنجي مادرِ شرمسار،
تو لهائي منهنجي ٿڃ ڪيئن منهنجا ٻار،
پاڻ کي ثابت ڪيو تو ڪيئن غدار،
تون وڃين ڦاٽن سان ٿئين ڪئن همڪنار.

اهڙي ذلت کان ڄميا ها ڪين ڪي،
جي هئين ڄاڻو بچين ها ڪين ڪي.

پاڻ هڪ جيڏن اڳيان تنهنجو پسر،
شرم کان ڪڏهين کڻي سگهندو نه سر.
تنهنجون ڏيڻ ڪنواريون رهنديون غريز،
تن کي ڳوليو پي نه لهندو ڪوئي وڌ.

ٿيندي دنيا تن مٿان هيئن طعنہ زن:
هو انهن جي ٿي وڌن وڪيو وطن.

قبر ۾ پي تون نه پائيندين امان،
توتي ڪڙڪائيندو بجلي آسمان،
تنهنجي لاءِ دورخ به کوليندو دھان،
تون پڪاريندو ٿي رهندين الامان.

توڪي ڏسندي آڳ دورخ جا آلا،
شور سان چوندا پيا صد مرحبا.

سوچ ڪجهه آهي نه ٿي هاڻي به دير،
پنهنجي دل مان ڪوري ڪڍ ڪينو ۽ وير،
پاڻ تان لاهي ڦٽو ڪر دهر غير،
ڪيئن ڪرين رو باهي ٿو ڇڏهن آن شير.

ملڪ پنهنجي جي بقا جي واسطي،
جاڳ هاڻي پي خدا جي واسطي.

*

شاگردن سان خطاب

اوهان سان ٿي آ سنڌ جي زندگي،
اوهان جوت انجي اوهين روشني،
اوهان سان غم اُنجو، انجي خوشي،
اوهان سنڌ جا سورهيه، اوهين سورما،
اوهان جو وهيل رت اجايو نه ويندو.

اوهانجي وهيل رت مان گلزار ٿيندو،
سڄي سنڌ ۾ جنهن سان هٻڪار ٿيندو،
ستل جو اڃا آ سو هوشيار ٿيندو،
اوهان سنڌ جا سورهيه اوهين سورما،
اوهان جو وهيل رت اجايو نه ويندو.

هي سِر جيڪو آهي، سو وڃڻو ٿي آهي،
جوانن جان مرجي، جي مرڻو ٿي آهي،
اوهانجي اڳيان ڏاڍ جهڪڻو ٿي آهي،
اوهان سنڌ جا سورهيه اوهين سورما،
اوهان جو وهيل رت اجايو نه ويندو.

اچي ڏاڍ ڏاڍائين سان اچي،
مڇي رک جو راڻو مڇي پل مڇي،
ڏسون ڪيئن بچي ٿو جي مانجھي مڇي،
اوهان سنڌ جا سورهيه اوهين سورما،
اوهان جو وهيل رت اجايو نه ويندو.

اوهانجي وهيل رت مان جا جوت جلندي.
 سوين طوفان ايندا پر جلندي ٿي رهندي.
 انڌارو نه رهندو، جتي لوءُ پوندي.
 اوهان سنڌ جا سورهي اوهين سورما،
 اوهان جو وهيل رت اجايو نه ويندو.

اوهان ماڻهن جو ڪيو منهن مٽي،
 وڏن جي وڏايو اوهان مان ڪي.
 ”هوشو“ ڪي اوهان مان ٿي راحت اچي.
 اوهان سنڌ جا سورهي اوهين سورما،
 اوهان جو وهيل رت اجايو نه ويندو.

اوهانڪي سڄي سنڌ ڪري ٿي سلام.
 اوهان سان گڏ آهر سنڌ جو عوام،
 خوشيءَ ۾ ۽ غم ۾ سدائين مدام.
 اوهان سنڌ جا سورهي اوهين سورما،
 اوهان جو وهيل رت اجايو نه ويندو.

اوهان جي وهيل پاڪ رت جو قسم،
 ڪنڊو ڪين ڪي ماڻ منهنجو قلم.
 نه ٿيندو ختم، سنڌ تان جي ستم.
 اوهان سنڌ جا سورهي اوهين سورما،
 اوهان جو وهيل رت اجايو نه ويندو.

(4 مارچ 1967ع جي هڪ رت ٻڌل واهي کان متاثر ٿي)
 نوٽ: ان ڏينهن حيدرآباد ۾ شاگردن مٿان لائي چارج ڪئي وئي هئي
 ۽ شاگردن جو رت وهايو ويو هو.

عهد

اي زمين سنڌ، اي منمنجا وطن، تنمنجو قسم،
 اي اميدن آرزوئن جا چمن تنمنجو قسم،
 تنمنجا گل ڇا، خار پي تنمنجا گلن کان وڌيڪ عزيز،
 تنمنجي گلڙن جو قسم ۽ تنمنجي خاڻ جو قسم،
 چاهه مان چرندا وتن جيت مٿن مان جا مال،
 تن ڪنڊن ڪرڻن ۽ تن کپڙن ۽ لائڻ جو قسم،
 پنمنجي پاڻيءَ سان ڪري ٿو سبز جو تنمنجي زمين،
 تنهن سنڌوءَ جي چلڪندڙ آهي ڪنارن جو قسم،
 بيدل و بيهڪس جي ڪافين، جن ۾ آهي سوز و ساز،
 شاهه جي بيتن، سچل جي شاهڪارن جو قسم،
 سورمي سسئي هئي، گوليندي جت پنمنجو پنهنجو،
 تنهن ٽڪر، ڏونگر، جبل ۽ ڪوهسارن جو قسم،
 سسئيءَ ميهار سان، چوري چپيءَ جيڪي ٻڌا،
 تن محبت جي سچن قولن ڦارن جو قسم،
 راهه راڻي جي ڏسي مومل ٽڪيا آپ ۾ ٿي جي،
 تن ٺڪٽ ٿيڙو ڪتيرن ۽ چنڊ تارن جو قسم،
 جت نه آهي ڪو تعصب، جت نه آهي ڪو نفاق،
 تن محبت پيار جي آ آستانن جو قسم،
 ساهه کان پيارا جي آهن، دفن تنمنجي سيني ۾،
 تنهن هوشو شيدي ۽ دودي پهلوئن جو قسم،
 ساز تي سردار سر ڏيئي ٿيا جي سرخرو،
 سين سر جي جن هئي، تن ساز وارن جو قسم،
 زندهه آهيان جيستائين آ سلامت منمنجي جان،
 هيءَ عهد آ، سنڌي ٿيندي ملڪ جي قومي زبان.

*

ون يونٽ ٽٽڻ تي

مرحبا اي سنڌ جا سورهيہ عوام
مادرِ سنڌ جا اوهان تي سو سلام.

تو سٺيون سختين وطن جي واسطي
خار ڪاڏا تو چمن جي واسطي.

ڇا جوانن کي ڪندا هي قيد و بند
جيڪي سر ڏيندا سي ٿيندا مرييندا.

جي ڪو منزل ڏي وڌي منزل قريب
جي ڪو طوفان سان لڙي ساحل نصيب.

سر تريءَ تي جو ڌري سردار سو
جيڪو دريا ۾ گهري آ پار سو.

آ لڙي حاصل اوهان ڪئي ساڻيو
سنڌ جي آزادي مبارڪ غازيو.

آڻي آزادي رڇايو جشن سنڌ
جيئي سنڌ چوندا ملهايو جشن سنڌ.

(سنڌي ادبي سنگت جي مشاعري ۾ پڙهيل)

شاگرد

ڪوڙا ڪوڙ مان ڪاهي هليا
سورهيه جي سائيه جا.
نورا هڻندا حق جا هڻندا
گهوٽ گهوڙي چڙهندا الا
سورهيه جي سائيه جا.

وڙهندا وڙندا. ڪين ڪين ڪي هڻندا
ملڪ مٿان مڙندا الا.
سورهيه جي سائيه جا.

گجنندا ويندا ويرين سامهون
وڃ جان وار هڪندا الا.
سورهيه جي سائيه جا.

رڻ رڱيندا رت مان
مانجهي جڏهن مچندا الا.
سورهيه جي سائيه جا.

موت جي منهن ۾ مڙس ٿي ويندا
گل گل ٿرندا الا
سورهيه جي سائيه جا.

گهاءَ کان گهاٽو ڪين ڪي ڊڄندا
سر سيني سهندا. الا.
سورهيه جي سائيه جا.

سانگ نه رکندا سودا سر جو.
 سوڀون سڀ ڪٽندا، الا.
 سورهيءَ جي ساٿيهه جا.

عائمر قائم نالا تن جا
 جوت جيان جلندا، الا.
 سورهيءَ جي ساٿيهه جا.

(4 مارچ جي ياد ۾)

*

قومي ٻولي

منهنجي مٿي مٿي ٻولي
 سنڌي ٻولي، قومي ٻولي.
 جنهن ۾ ٻڌي مون ماءُ جي لولي
 جنهن ۾ ٻولي ٻولي ٻولي
 هر هڪ ٻولي جنهن جي گولي
 منهنجي مٿي مٿي ٻولي
 سنڌي ٻولي، قومي ٻولي.

لفظ جنهن جا ساهه سڀاڻا
 اهڙا جھڙا مڪڻ جا چاڻا
 نقطا جن جا موتين داڻا.
 منهنجي مٿي مٿي ٻولي
 سنڌي ٻولي، قومي ٻولي.

جنهن ۾ منهنجي جيءَ جا جذبا
 دل جون دانهون اندر جا آڏا
 گل خوشي ۽ سون صدمو.
 منهنجي مٿي مٿي ٻولي
 سنڌي ٻولي، قومي ٻولي.

شاهه سچل ۽ سامي واري
 موج ۽ مستي جنهن ۾ بهاري
 ساهه کان وڌ جا پياري پياري.
 منهنجي مٿي مٿي ٻولي
 سنڌي ٻولي، قومي ٻولي.

هندو مسلم جنهن کي پانڌن
هاري ناري شمري چاهن
ڪوه جبل، جهنگ جهر ۾ ڳائڻ.

منهنجي مڙي مڙي ٻولي

سنڌي ٻولي، قومي ٻولي.

پنهنجي ٻولي

اسين ساه سنڌيءَ تي ڏينداسي
پنهنجي ٻولي ڪين ڇڏينداسي.

اسين ٺاه ٺڳيءَ جا پيچنداسي
سين نمر و حق جو هڻنداسي
اسين باري پنهنجي ڪٽنداسي.
اسين اڳتي اڳتي وڌنداسي.
اسين ساه سنڌيءَ تي ڏينداسي
پنهنجي ٻولي ڪين ڇڏينداسي.

اسين جوڌا جنگ جوان آهيون
اسين دوله دريا خان آهيون
اسين هوشو جهڙا جوان آهيون.
اسين نالو پنهنجو ڪينداسي
اسين ساه سنڌيءَ تي ڏينداسي
پنهنجي ٻولي ڪين ڇڏينداسي.

پل وار ٿين. پل گهاءَ ٿين.
پل ڏاڍن جا. ڏاهڪاءَ ٿين.
پل مڙمن جا سر ڏاءَ ٿين.

اسين مرڪي مرڪي مرنداسي
اسين ساه سنڌيءَ تي ڏينداسي
پنهنجي ٻولي ڪين ڇڏينداسي.

هي ٻولي مٿڙن وارن جي
هي جهانگين جي. جهنگ وارن جي
هي ڏوٿين جي ڏٽ وارن جي
اسين رڪي سڪي ئي ڪائينداسي
اسين ساه سنڌيءَ تي ڏينداسي
پنهنجي ٻولي ڪين ڇڏينداسي.
جا تڃ سان مٿيءَ ماءُ ڏني
جا پينگهي ۾ مون پهرين ٻڌي
جا جھولي ۾ مون سان جھلي.
سا قومي ٻولي ڏسنداسي
اسين ساه سنڌيءَ تي ڏينداسي
پنهنجي ٻولي ڪين ڇڏينداسي.

دوها ۽ بیت

گل ٿڙيا مڪڙيون ٿڙيون ٿڙيا ڪٽهار
تو ٻن منهنجا يار، خزان منهنجي من ۾.

ڪڪ سڙن پن سڙن سڙي سڪو گاه
منهنجي دل ائين سڙي نڪي دونهون نڪي باه.

آهي محبوبن جو يارو عجب لقاء
گهرون ته گهاءَ، مرڪن مرهم ٿيو وڃي.

بادامي اندر گورا جاڙا هجن جيئن
اسان پرين تيئن رهيو آهي روح ۾.

ماڪيءَ کان مڙيون ڳالهيون محبوبن
جني جي لڀن مان ٿا سرها گل ٿڙن.

اٿئي سدسما وڃي ڪيئن وقت پيو
ٿڙن جي پٽن تان جيئن واري کڻي واءَ.

لالڻ جي لڀن جي، ڪهڙي ڳالهه ڪجي
مرڪي مڪڙي ٿي پوي، کلي گل ٿين.

ندي وهي، نه وهي، وهندو وهي واه
منهنجون اڪيون ائين وهن جيئن سنڌ درياھ.

سج لٽي رات ٿي، چند لڙي پريات
سجڻ تنهنجي نات، ڪو دم وسري ڪين ڪي.

اڀريون رات اندر ۾، ايئن يان جون ياديون
سمند جي ساحل تي جيئن چولين تي چوليون.

پسي پرين ڪي، من ائين ٿري
جيئن گل بهار ۾، چوڏهين چند ڪري.

محب ملاقاتيون، ورن ٿيون نه ورهن جون
زلفن جي خوشبو سان، پنل سي راتيون.

*

وايوڙيا تو وڊ گهڻا، ته به تو ماڻ رهين
صبر ۽ سانت سان، ويٺو سور سمين
ائين چون ڪرين، جيئن ڪنڌ مٿي ٿئي ڪاڪ جو.

وايوڙيا وڌي هڪيو، سورن جي وائي
جيڪا اٿو من ۾، سليو سڀ سائي
آهي ڪچائي، سمي سور صبر ڪرڻ.

وايوڙيا ڪين ورو، وڏو وڌندا ٿي وڃو
موٽ مانجهين مٿو، مشڪل کي مڃو
قهر ڪوٽ پڇو، ڏاڍ ڏمر لڳ جنهن ۾.

وايوڙيا وڌي هلو، اوري هڪيو نه آسرو
ڏاڍ سڄو ڌاريو، سورن جي صدا ڪري.

وايوڙيا سدا اوهين، گهايل چو گهاريو
جاڳايو جڳ کي، ٻارڻ ڪو ٻاريو
ڏاڍ سڄو ڌاريو، سر ڏئي ست ۾.

وايوڙيا وڌي هلو، چڏيو سڀ وهر
سور سمن، صبر ڪرڻ اي ڪاٺيان ڪم
جييسين دعويٰ ڏم، ڪاڪ مٿان قربان ٿيو.

وايوڙيا وڌن وارا، ٻيا پي هن گهڻا
پوندڙ ملي پاڻ ۾، جيڪر به ٿي جڻا
جي ڪنا ٿيا ڪڻا، مڇي پوندو مامرو.

*

متارا موٽو، موڪيءَ مٿ ڪوليا
اچي انقلاب جي، چڪيءَ کي چڪو
جا مٿي ڪري مٿو، مٿ اها ئي ماڻيو.

موڪي تون چوڪي هئين، سدا مال جئين
سدائين ساڻيم کي، واڌايون ڏئين
تو ئي آه جئين، سجاڳي آندي سنڌ ۾.

موڪي جي من ۾ آ، ڪرامت ڪاڻي
متارا مٿ پي مڪن وطن جي وائي
ڳالهه اهائي، سدا چرين ڇت ۾.

موڪيءَ سندنو مٿ، ٿو لهي لک هزار
مٿ ۾ جنمن جي، خاصو آه خمار
ڏي پنهنجي ڏيم سان، ڏاڍي پرت پيار
پين جي هيڪار، سدا مارين سنڌ کي.

موڪيءَ جي من ۾، پلاڻيءَ جا پير
تنهين جي مٿ کان ڪنڌ ڪيندو ڪير
جن پئي اهڙي هير، سي ساڻيم جا ساڻي ٿيا.

موڪيءَ جي من ۾ آ نشو نرالو
پيتو ان مٿ جو، جنن ۾ ڪري پيالو
وٺي ٻيو نه نالو، وائي تنهن وطن جي.

موڪيءَ جي من مان، جنين پيٽو جام
ساري سنڌ ٽٽي ڪي، وڍ وڍ ڪري سلام
انهن سندو نام، ائين کان اوچو ٿيو.

موڪيءَ جي من ۾، عجب آ اسرار
متارين مرڪي ڪيو، ڪسڻ جو قرار
ٿاڏ ٿمر ٿمڪار، ته به ڪٽڪن ڪين ڪي.

موڪيءَ جي من ۾، ڪامن آ ڪوئي
وهر وسوسا لاهي، دل ڇڏي ڌوئي
چوي هر ڪوئي، سوپ ٿئي ساڻي جي.

موڪي تون چوڪي هئين، مور مٿاهين ذات
وتيون ڏيئي وات، متارا تو ميڙيا.

✱

صدا هڻي سر جي جڏهن سرنڊو سرنڊو
هاڻو سڀ هيٺا ٿيندا، ڪوئن ڪنڌ ڪرندو
جهوناڳڙهه جهرنڊو، پوندي جهانءِ جهرو ڪم.

آهي ڳالهه ڳري ڪو ڪري پت نه پت
واري سڏو ڪوٽ، رهي رهندو ڪوٽ
آهي چارڻ چٽ، جهوناڳڙهه جهرنڊو.

چارڻ چنگ چوريو، ڪڍي تند تنوار
ڏولائن ڏيهه تان، ويندو سڀ ڏهڪار
ٿيندو سڀ سڪار، جهوناڳڙهه جهرنڊو.

هنڌين ماڳين هل ٿيو، اهو ٻول ٻريو
اجهو ڪي اجهو، ڪوڙو ڪوٽ ڪريو
جهوناڳڙهه جهريو، واڌاين وري ورين.

*

مهاڻا مڙو، مڇ ٿو مذاقون ڪري
سورهيه ٻڌو سندرا، اونهي گهير گهڙو
لاهي ڀپ لڙو، مرد يا مانجهي ٿيو.

وايون

وايون

متارا اچي مڙيا، مت ڪيا مڌ ڪي
موڪي ٿي مرڪي.

ڪوٽ ڪيرايا قهر جا، ڪوٺن جي ڪڙڪي
موڪي ٿي مرڪي.

ڪي باندي ٿيا بند ٻر، ڪي ساڻيه تان صدقي
موڪي ٿي مرڪي.

ظلم زور و زبردستي، ٿي دل ڌوڏن جي ڌڙڪي
موڪي ٿي مرڪي.

سرڪي پي سون ٿيا، ٿي جان سندن جرڪي
موڪي ٿي مرڪي.

وائي

ڪڪڙن ڪارا ڪيس ڪيا، ڪنوڻين ڪڍي ڪجڪار
ڍولي اچڻ ڏينھڙا.

وليون وڻ ڦلاريا، سڪن ٽاريون ٽار
ڍولي اچڻ ڏينھڙا.

اکين ڳوڙها ڳاڙيا، لاتي بوند بهار
ڍولي اچڻ ڏينھڙا.

سرھا ٿيا نيسرڙا، هنڌ هنڌ ٿي هڪڪار
ڍولي اچڻ ڏينھڙا.

ڳالهيون محبوبين جون، جھڙي ماڪيءَ لار
ڍولي اچڻ ڏينھڙا.

پنڀيون پيرن ڌريان، هيٺ وڇاين وار
ڍولي اچڻ ڏينھڙا.

واڏايون ور ور ڏين، سانگي سڀ سنگهار
ڍولي اچڻ ڏينھڙا.

سارنگ تان صدقي ٿيان، جنهن ملایا يار
ڍولي اچڻ ڏينھڙا.

پروفيسر ڊاڪٽر اياز قادري 19 جنوري
1924ع تي قادري خاندان جي مائٽي
شخصن ميان غلام سرور فقير جي گهر ۾
پاڪ ٿي. ڌاري چنم ورتو.

سندن سار سنڀال ۽ تربيت ميان غلام
عباس ڪشي، چوٽ سندن والد محترم
1932ع ۾ ان وقت وفات ڪري ويو، جڏهن
سندن عمر اڃا 8 سال مس هئي.

اياز قادري پرائمري ۽ ثانوي تعليم
سنڌ مدرسه لاڙڪاڻي مان، جڏهن ته
گريجوئيشن ايس ايم ڪاليج ڪراچي،
ايم اي (سنڌي ۽ فارسي) ۽ ايل ايل بي
ڪراچي يونيورسٽيءَ مان ڪئي. سندن
پي ايڇ ڊيءَ جو موضوع هو: ”سنڌي نثر
جي اوسر“.

ڪنهن ئي ڄاتو ته هڪ ڏينهن هو اهو
مقام ماڻن ۾ سويارو ٿيندو جنهنجو اڪثر
ماڻهو تصوري نثر ڪري سگهيا. ڊاڪٽر
اياز قادري کي نه رڳو پنهنجي ڌرتيءَ سان
اتاهه محبت هئي پر هن شاعري ۽ نثر
ذريعي هميشه پيار جو پرچار ڪيو. هو اياز
نئين نئيءَ لاءِ هڪ اداري مثل هو، جنهن
تي تحقيق ڪندي نوجوان محقق نثر
محسوس ڪن ٿا، سندن عظمت ۽ احترام
ماڻهن جي دلين ۾ اڄ به موجود آهي ۽ اهي
کين هينئر به وڏي عزت ۽ پيار سان ياد
ڪن ٿا.

اياز قادري پنهنجي سوت الطاف
قادريءَ سان وڏيڪ ويجهو رهيو، جيڪو
پڻ ٽن ڪتابن جو مصنف ۽ ناليوارو
اديب آهي.

ڊاڪٽر اياز قادري ڪراچي
يونيورسٽيءَ ۾ ليڪچرار ٿيو، جتي هن
يادگار ڪارناما سرانجام ڏنا، هو ڪراچي
يونيورسٽيءَ ۾ سنڌي شعبي جو باني ۽
پهرين چيئرمين ۽ شاه لطيف چيئر جو
ايڊوائيزر ٿي رهيو. يونيورسٽيءَ ۾ 25 سال
خدمتون سرانجام ڏيڻ سان گڏ انگريزي ۾
پي ايڇ ڊي اسڪالرز جي ايڊوائيزر طور پڻ
دمداريون نبھائيندو رهيو.

اياز قادريءَ کي تخليقي ادب جي حوالي سان رجحان ساز ڪمائينڪار جي حيثيت حاصل آهي. 50 واري ڏهاڪي جي آڳرڻ تي ڳڻن جيتڙن افسانن نويسن ۾ سندن نالو سرفهرست آهي. هن ٻارو داداچمرڙا شاعڪار افسانا تخليق ڪري ڪڪاهڙو Trend Set ڪيو، جنهن نه رڳو تعار وڏن ڪمائينڪارن کي متاثر ڪيو بلڪ سنڌي افساني کي سنڌ ۽ هند ۾ ڪڪ نئين نموني سان متعارف ڪرائي 13 ڪ فائز ڪئي. ان کان علاوه سندس ڇپيل ڪتابن ۾ ”مون مطالع سپهرين“ (لطيفيات)، ”مئيءَ لڌومان“، ”سنڌي غزل جي اوسر“، ميڪس گورڪي جي ڪتاب جو ترجمو ۽ شاه جي رسالي جو اردو ۾ نثري ترجمو شامل آهن.

سندس شاعرانه حيثيت ۾ پنهنجو مٽ پاڻ آهي. هن 15 سالن جي عمر ۾ پهرين غزل لکيو. اڳتي هلي ڪيترين ئي عالمي ڪانفرنسن ۽ مشاعرن ۾ شرڪت ڪئي.

ڊاڪٽر اياز قادري سنڌي ادبي سنگت جو پهرين باني سيڪريٽري، رجحان ساز افسان نويس، جمعيت الشعراء جو باني ميمبر، انگريزي ۾ پي ايڇ ڊي ٿيسز جي سلسلي ۾ پهرين ايڊوائيزر، چيئرمين شاه لطيف ڪلچرل سوسائٽيءَ جو سيڪريٽري، سنڌ ڪوارٽرلي کي ڪراچيءَ، هفتيوار الحقيقت لاڙڪاڻو ۽ ايس ايم ڪاليج ڪراچيءَ جي مئگزين جو ايڊيٽر پڻ رهيو. علاوه ائين ڪراچي يونيورسٽيءَ ۾ سنڌي شعبي ۾ شاه لطيف چيئر جو قيام سندس پيمثال ڪارناما آهن. ويتر سچل سائين جي هم منصب درگاه فقير ميان محمد صالح قادري جي سجاده نشينيءَ پڻ کيس رڳي ريتو ڪري ڇڏيو. قادري قلندر قبيلي طرفان سندن قرض ۽ فرض سمجهي هيءَ جسامت ڪئي ائين شايد ڪجهه حق ادا ٿئي.

قادري قلم قبيلي جا ڪتاب

ڪلام مناجات

”ديوان قادري“ ۽ ”ديوان گدا“ مان منتخب مناجات تي مشتمل مجموعو. روح کي چمڪندڙ معنيٰ ڪلام جنهن جي ڪنهن دور ۾ مائٽيون پنهنجي اهم ڀاڱن کي لولي ڏينديون هيون. روحاني تسڪين جي تلاشين لاءِ قادري قلم قبيلي جو سهڻي ۽ سائون جهڙو تحفو.

ديوان قادري

شاعر شيرين زبان نصيح اللسان فقير ميان علي محمد قادريءَ جو سوانح سو صفحن تي مشتمل مڪمل ديوان، ورهاڱي کان اڳ سنڌ ۾ لکيل ۽ مشاعري کي مشوري جذبي سان فروغ ڏياريندڙ ڪمند مشق شاعر جو تخليقي شاهڪار. جنهن جي آخر ۾ ديوان جي فرهنگ، صوفيان اصطلاحن ۽ علم عروض جون پيرائتيون سمجهاڻيون به ڏنيون ويون آهن.

پلي پار جون زيارتون

حرمين شريفين جي زيارت، ڪربلاءِ مقدس ۽ ايران جي سفر ڪتاب. 1924 ۽ 1932 ڌاري پلان ماڳن جي ديدار لاءِ ڪيل سفر جو روح ريجهاڻيندڙ داستان، فقير ميان علي محمد قادري ۽ فقير ميان غلام سرور قادريءَ جي قلم مان سرچيل سفرنامو، جنهن کي پنهنجي دور جي تاريخ چئجي ۽ وڌاءِ نه ٿيندو.

مجموعہ درد

معروف اديب ۽ افسانہ نگار الطاف حسين قادريءَ جي ڇپيل/ان ڇپيل ڪهاڻين جو گڏوگڏ جنهن ۾ سندس ٻن ڪهاڻي ڪتابن ۽ 15 نڪور افسانن کي پڪڙڻ ڪيو ويو آهي. انفرادي ۽ اجتماعي درد جون نمائندگي ڪهاڻيون جن کي پار پار پڙهندي اهو احساس ٿي نٿو ٿئي ته اهي اڌ صدي اڳ لکيون ويون هونديون!

لالہ رخ

سترهين/اڌهين صديءَ جي مشهور انگريزي شاعر ٿامس مور جي باتصوير مثنويءَ جو سنڌي ترجمو، محترم الطاف حسين قادريءَ جي ڪيل ترجمي تي اصل جو گمان ٿو ٿئي. خوبصورت ٽائيٽل ۽ تصويري خاصڪن سان سينگاريل هڪ اصول ڪتاب.

سوره سنڌي ادب

صاحب خان سوره ميرائي

Cell No: 0344 3919786

0300 3404488